

QVADERNS D'ESTVDI

ANY I NÚM. III

DESEMBRE 1915

SOBRE EL CONCEPTE DE «CULTURA»

Pensem en un diccionari enciclopèdic, grassa Encyclopaedia Britannica o Pal·las ben resumit i modest. Aquest diccionari es compondrà d'un recull, més o menys ample, de definicions, més o menys extenses, seriadess segons ordinament alfabètic. A cada definició correspon una noció. Cada noció representa un objecte genèric, retallat, en divers grau de convencionalisme, dins la trama vivent de l'història o de la natura. Aquí hi ha la taxonomia i la descripció de la Bel·ladona. Més amunt, la cronologia i la biografia de Beethoven. Figuren en el diccionari referències a un centenar d'altres músics i a una miríada de plantes més.

Imaginem ara un home qui ha arribat a tenir al cap totes aquelles definicions, totes aquelles nocions, el catàleg llarguissim de aquells objectes. Ell no solament sabrà, i sabrà detalladament, de Beethoven i de la Bel·ladona, mes també de Couperin i del Copàiba, de Grieg i de la Grosella, de Mozart i de la Mostaça, de Donizetti i del Don-Diego-de-nit. També sabrà de cert què cosa sia un Hipsòmetre, què cosa sia una Retèpora, què una Plumetel·la o una Cristatel·la o una Flustra, com sona un Xilorgan, com es menja una Rèмора; i qui és Nyels Ryberg Finsen, i, ciència indiscreta, quin any va néixer Adelina Patti; quin D.ª Emilia Pardo Bazán... Tant de saber, però, no li donaria encara la possessió, la vivència de la cultura. Només començarà la possessió, la vivència de la cultura quan, del boti riquíssim, l'esperit se'n hagi fet un aliment i, per païdes les nocions, hagin desaparegut elles. Quan,

ja oblidada la xifra de la data i el text estricte de la definició, confoses potser taxonomies i biografies,—superat en tot cas el contingut d'elles, allò que fa del saber anècdota, i de la ciència erudició, una fluida i mòbil substància única, filla de totes elles, però no estampa de cap d'elles, regui amb l'abundor i generositat de ses limfes tota l'activitat de l'espèrit i mantingui aquest en unitat; així com, filla i no estampa dels aliments materials, la sang rega el còs i la circulació d'ella manté les parts d'ell més diverses, unides dins el jòc d'una mateixa economia vital.

No, no fóra un home culte l'home imaginari que tingués al cap, sense moure-les, ni viure-les, sense unificar-les mai, totes les nocions del Pal·las ben resumit i modest o de la grassa Encyclopaedia Britannica... Mes acostem-li, en paral·lel, seguint la moda retòrica d'un dia, un tipus contrari, diguem el d'un artista del Renaixement, el d'un artista humil si es vol : aquell Antonio, figliolo d'un pollaiuolo, i que en tota sa vida fou nomenat així o aquell Antonio di Salvi, que fu un valente praticone nelle cose delle grosse-rie e morì vecchissimo, de què parla el Cellini, en establint el llinatge dels argenters florentins, al començ del Tratatto de l'Orificeria. Heusaquí algú curt en nocions, sens dubte, si se'l compara, no amb un professional, però àdhuc amb un noi d'estudi dels nostres dies. Aquell no sab encara el principi cardinal de la física; no coneix, devancer com ha estat de Newton, la llei de la gravetat; no sab, en realitat, ni perquè els còssos cauen ni aon es dirigeix aquesta caiguda, ni sospita tan sols que la rapidesa d'aquesta caiguda pugui ésser proporcional a alguna cosa. Si contempla son còs, només vagues referencies, mig empíriques, mig tradicionals, li maldonen notícia dels òrgans més gruixuts que es guarden de dins. Si esguarda l'univers, el nostre artesà, cosí germà potser de l'avi de Galileo Galilei, creurà honestament que és el sol que volta entorn de la terra i no correrà per aquest cantó cap risc d'haver-se-les amb l'autoritat romana. En historia natural, aquest home no dubtarà de l'existència de l'Ocell-Fènix o de la Dòna-Vaca de mar. En geografia, coneixerà amb prou feines l'existència d'una quin-

ta part del món. En història, no solament li seràn ignotes la del remot Egipte, la de la misteriosa Siria, mes també la de la pròxima, immediatíssima Edat Mitjana, que en venir el Renaixement, els esperits han cuitat a oblidar, com s'obliden els somnis que han poblat la nit en obrir hom els ulls a la llum primera del dia. Antonio di Salvi i l'anomenat Antonio Pollaiuolo (que tal volta, i ens descuidàvem d'insinuar-ho, potser ni solament sabien de llegir), seràn doncs, segons el nostre presumit llenguatge modern, uns ignorants perfectes. Lluny de nosaltres, no obstant, el considerar-los com incultes! Entre son catolicisme i son Dant, transmès al poble en recitacions de cantonada molt abans que circulat entre els estudiosos del món en edicions aldines; entre el platonisme de son Petrarca i els secrets d'ofici, apresos del jove mestre de perspectiva i del vell mestre en l'art de forja; entre la *Historia Sacra* oïda en les prèdiques del temple i la Mitologia, contemplada al flanc d'una cràtera de porfir, que portà amb pompa a l'oberta casa d'un patrici de la vila un traficant bizanti; entre la conversa amb el cardenal humanista, seqüència d'un encàrrec, i la conversa amb un artiller-escultor en troballa matinal a l'Or-San-Michele; entre l'evocació de les velles ombres dels Espartacus i els Brutus, feta pels agitadors revolucionaries en l'hora de les conteses civils, i la consolació dels Boecius, captada en l'hora de les melancolies domèstiques; entre la participació en una tradició selecta i la participació en un medi polít, Antón el Gallineret i Antón de Salvi, s'han fet una visió total i ben centrada de la realitat, s'han fet una concepció del món, una *Weltanschauung*, per dir-ho a la faïso tudesca : s'han fet, sense esforç, una cultura. Cap element dispers i sense lligam no resta en la ment llur, ni solament una petita notícia, ni solament una marginal superstició. El saber curt està tot ell harmonisat i organisat, tot ell en moviment i vida; res separat i retallat, com una noció en el diccionari; tot enllaçat i fos, com en la circulació fisiològica cada glop sanguini al glop que l'ha precedit i al glop que el segueix. La funció de síntesi, pròpia de la cultura, és

acomplida en l'esperit dels dos humils artesans de Florencia normalment i amb una perfecta sanitat. Antón el Gallineret i Antón de Salvi, que potser no saben de lletra, són dos homes cultes.

No té la cultura únicament aquesta funció de síntesi. Nosaltres ens reservem de portar als QVADERNS la recerca de quines es puguin pendre com noves funcions propies. Mentretant, heus aquí ja superat el vulgar concepte que identifica la cultura amb la instrucció, fent una qüestió de quantitat d'allò que és una qüestió de qualitat. Heus aquí més allunyat encara l'altre concepte tan gruixut i bon acontentadiç, d'aquells que tenen ja per fets de cultura els manaments més elementals de policia, com el de no mocar-se amb la màniga o no fumar dins la platea d'un teatre clos.

EL GUAITA

LA FILOSOFIA D'HENRI POINCARÉ

per L. BRUNSCHVIG

(Continuació)

Segons una concepció profunda de Poincaré, l'oscil·lació perpetua de la física entre les doctrines atòmiques i les doctrines del continu, traduiria a través de l'antagonisme perpetu entre els homes de ciència «l'oposició de dues necessitats inconciliables de l'esperit humà, de les quals aquest esperit no sabria despullar-se sense deixar d'ésser: la de comprendre, i nosaltres només podem comprendre lo finit, la de veure, i nosaltres només podem veure l'extensió que és infinita» (1).

(1) *Les conceptions nouvelles de la matière* (7 mars 1912), apud *Le matérialisme actuel*, 1913, p. 67.

Un cop retornades les imatges al pla de la subjectivitat, què cosa resta de la ciència mateixa? Resten fórmules analítiques. Els físics anglesos, com Maxwell o Lord Kelvin, no sabrien excusar-se de «realisar», és a dir, de definir en termes de sensibilitat l'objecte sobre el qual treballen; els seus contemporanis francesos — al contrari, altrament, que els seus compatriotes de la generació anterior i potser que els de les generacions posteriors — estimen que tota hipòtesi relativa a la representació de la matèria és indiferent a la ciència propiament dita (1). Per ells hi ha àdhuc «una inconscient contradicció» en voler «ajuntar... amb la matèria vulgar» aquesta altra matèria que és dita veritable, precisament perquè «està darrera la matèria que alcancen els nostres sentits i que l'experiència ens fa conèixer», precisament perquè ella té únicament qualitats geomètriques, i que en ella els àtoms es redueixen a «punts matemàtics sotmesos únicament a les formes de la dinàmica (2)». Redueixen lo que hi ha de sòlid i objectiu en la ciència a un conjunt d'equacions diferencials, i en això, no són pas els més fidels a l'inspiració del mateix Newton, que ens ha mostrat que «una llei és una relació necessària entre l'estat precedent del món i el seu estat immediatament posterior ? (3)».

Així, després que s'han enfonsat les teories representatives, hipòtesis sortides de l'imaginació i només per a ella vàlides, resten les *relacions* que són purament intel·lectuals i les *relacions* constitueixen la ciència. Aquesta concepció domina la filosofia científica de Poincaré; per ella s'expliquen els serveis meravellosos de què la ciència de la natura és deutora al mètode modern d'interpretació matemàtica. «Qui és qui ha après de conèixer les analogies veritables, les que els ulls no veuen i la raó endevina ? És

(1) *S. H.*, p. 181.

(2) *S. H.*, p. 248. — Compari's *S. E.*, p. 235 : «Què dir de l'éter? A França o a Alemanya no és gaire més que un sistema d'equacions diferencials; tant com aquestes equacions no impliquin contradicció i retin compte dels fets observats, no ens inquieten si la imatge que ells suggereixen es més o menys estranya o insòlita. W. Thomson, al contrari, busca tot seguit quina sia la matèria coneguda que més s'assembli a l'éter; sembla que es el *scotch shoe wax*, és a dir, una manera de pega molt dura».

(3) *V. S.*, p. 163.

l'esperit matemàtic qui menysprea la materia per aplicar-se a la forma pura (1)».

Però, un cop l'home de ciencia ha adquirit consciencia de l'idealisme matemàtic que és immanent dins la ciencia moderna, ja no podrà mai més parlar el llenguatge espès i ingenu del sentit comú. Les lleis, preses com fórmules analítiques, ja no són immediatament lligades a les donades de fet, ja no poden ésser presentades com realitats objectives. És això lo que Poincaré farà veure prenent l'exemple més simple possible, l'exemple del moviment de la terra. El sol gira entorn de la terra, heusaquí el fet que existeix per al sentit comú, el fet que els homes han cregut haver vist durant segles, *haver vist amb els seus propis ulls*. La ciencia moderna resisteix a l'afirmació d'aquest fet, perquè en l'aparència de l'intuïció immediata retroba un postulat implícit, a saber, que el moviment dels astres deu ésser reportat a l'observador suposat immòbil. Aquest postulat havia permès a Ptolomeu el coordinar els fenòmens celestes dins un sistema que, sens dubte, no era contradictori, però al qual complicacions sempre creixents acabaven per donar una fesomia artificial i tota rara. Ara, donat que l'espai no és pas una realitat absoluta, nosaltres tenim el dret de triar un altre sistema de *points de repère* per a la mesura del moviment, per exemple pendre el centre de gravetat del sistema solar i eix passant per les estrelles fixes. Gracies a aquesta tria, s'explica d'una manera més simple i més harmoniosa, *eliminant tota coincidència fortuita*, el conjunt dels moviments celestes. Llavors cal dir, amb Copèrnic i Galileu, que la terra volta entorn del cel. Però cal entendre's: és que, parlant així, es substitueix un fet a un altre fet, una intuïció a una altra intuïció? De cap manera: *si la veritat consisteix en la intuïció immediata de lo real*, no cal, ni solament plantejar-la la qüestió de la *veritat* del moviment terrestre. Dir que la terra gira entorn del sol, és només adoptar un llenguatge que ens col·loca en situació

(1) V. S., p. 142.

de classificar els fenòmens, de constituir síntesis parcials i de fer-les entrar còmodament en una síntesi total : però aquest llenguatge té per condició, la concepció d'un principi abstracte i universal com és el de la *relativitat de l'espai* : i aquest principi és independent, per la seva universalitat mateixa, dels fets que han pogut suggerir-lo i dels quals facilita la coordinació.

Mentre que les teories representatives, a les quals pertanyen les hipòtesis mecanicistes, no són més que apoïs *extrínsecs* per al *descobriment* de les lleis, Poincaré mostra com importa de considerar i retenir, a títol de condicions *intrínseques*, per a la *determinació* de les lleis, principis com els principis de la mecànica clàssica. Per exemple, per exposar amb l'ajuda de fórmules analítiques els fenòmens de l'astronomia o de la física, ha calgut posar com principi que «l'acceleració d'un còs no depèn sinó de la posició d'aquest còs i dels còsos veïns i de les llurs velocitats. Els matemàtics dirien que els moviments de les molècules materials de l'univers, depenen d'equacions diferencials de segon ordre (1)». Tal és la fórmula més precisa que pugui donar-se del principi d'inèrcia generalisat.

La proposició que correspon a aquesta fórmula ha estat suggerida per l'observació dels fenòmens astronòmics; veritable en aquest domini, la seva verificació serà parcial. Mes, amb quin dret l'estendre sense límit, de manera que es vingui a considerar com una llei necessària a tots els fenòmens sense excepció? És, respon Poincaré, que nosaltres *veiem* en astronomia els còsos dels quals estudiem els moviments i que no podem llavors, a menys d'introduir hipòtesis de les quals es manifesta de seguida el caràcter gratuït i arbitrari, fer intervenir l'acció dels còsos invisibles. No s'esdevé lo mateix en física: «Si els fenòmens físics són deguts a moviments, és a moviments de molècules, que nosaltres no veiem pas. Llavors, si l'acceleració d'un còs ens apar dependre *d'altra cosa* que de les posi-

(1) S. H., p. 114.

cions o de les velocitats dels altres còssos visibles o de les molècules invisibles de les quals hem estat conduïts anteriorment a admetre l'existència, res ens impedirà de suposar que aquesta *altra cosa* és la posició o velocitat d'altres molècules de les quals fins a aquest moment no havíem sospitat la presència. La llei es trovarà salva (*sauvegardée*).

«Que se'ns permeti — i és necessari citar aquesta pàgina, a fi de donar a la concepció de Poincaré tota la seva precisió — emprar un instant el llenguatge matemàtic per expressar el mateix pensament sota una altra forma. Suposo que observem les molècules i que constatem que les llurs $3n$ coordenades satisfan un sistema de $3n$ equacions diferencials de quart ordre, i no de segon ordre, com exigiria la llei d'inèrcia. Nosaltres sabem que introduint $3n$ variables auxiliars, un sistema de $3n$ equacions de quart ordre pot ésser reduït a un sistema de $6n$ equacions de segon ordre. Si llavors suposem que aquestes $3n$ variables auxiliars representen les coordenades de n molècules invisibles, el resultat és de nou conforme amb la llei d'inèrcia. En resum, aquesta llei, verificada experimentalment en alguns casos particulars, pot ésser estesa sense por als casos més generals: la experiència no pot ni confirmar-la, ni contradir-la (1).» Es comprèn, doncs, en quin sentit s'ha pogut ésser conduït a dir que «el principi cristal·litzat per sempre, per dir-ho així, no és sotmès al control de l'experiència. No és veritable ni fals, és còmode (2).»

Aquesta anàlisi dels principis de la mecànica, permet d'interpretar, sense por a l'equívoc, les fórmules anàlogues que ja en una memòria que remunta a 1887 (3), Poincaré havia aplicat a la geometria. Aquí, segons hem vist, tampoc tenim el dret de parlar de veritat. No solament d'ençà de Sophus Lie sabem que la deducció apoiada en el principi de contradicció tot sol, no ens

(1) S. H., p. 118-119.

(2) V. S., p. 239.

(3) Sobre les hipòtesis fonamentals de la geometria, *Bulletin de la Société mathématique de France*, t. XV, p. 215.

furneix el medi de decidir entre els diferents sistemes de la geometria, sinó que malgrat de les esperances de Lobatschewsky, i com Lotze ho havia fortament mostrat, nosaltres devem renunciar a tot *criterium* experimental. És impossible experimentar sobre rectes o sobre figures abstractes: una experiència no pot referir-se sinó a cossos materials. Per consegüent, si s'opera sobre cossos sòlids, es fa una experiència de mecànica; si s'opera sobre raigs lluminosos, fem una experiència d'òptica; però no tindrem mai una experiència de geometria.

No sabríem, doncs, carregar en la llista de beneficis de la geometria euclidiana, una veritat que exclogui la veritat de tal altre sistema; però és permès parlar el llenguatge de la comoditat; distingir entre els diferents tipus de geometria, com entre les diferents teories de la física. Des d'aquest punt de vista, nosaltres direm que la geometria euclidiana és i restarà sempre la més còmoda. En efecte, si considerem el costat lògic, és la més còmoda perquè és la més simple. «Ella no ho és solament a conseqüència dels nostres hàbits d'esperit o de jo no sé quina intuïció directa que tinguéssim de l'espai euclidià: ella és la més simple en si mateixa, talment com un polinomi de primer grau, és més simple que un polinomi de segon grau (1). D'altra part, mirant del costat de l'experiència, tindrem una segona raó d'esguardar la geometria euclidiana com la més còmoda; és que ella es posa d'acord bastant bé amb la propietat dels sòlids naturals (2)». Mes, remarca Poincaré «les diferents parts del nostre còs, nostre ull, nostres membres, disfruten precisament de les propietats dels cossos sòlids. Segons això, les nostres experiències fonamentals són, abans que tot, experiències de fisiologia, que alcancen, no sobre l'espai que és l'objecte que deu estudiar el geòmetra, mes sobre el còs, és a dir, sobre l'instrument que deu servir a aquest estudi».

(Seguirà)

Trad. de M. M.

(1) S. H., p. 67.

(2) *Ibid.*

QUAN JO ANAVA A ESTUDI...

D' això fa ja passat mig segle.

Girar-hi els ulls produeix un desdoblament de meravella, mercès al qual la propia imatge, dibuixant-se tan enllà, en la menudencia de l'anar a estudi, apar surant entre boirines tendres, més d'ensomni que de vetlla: com si hom es sentís talment la llunyana coma, que de lluny i perquè és lluny blaveja.

M'apena, però, que'l blau de ma llunyania grisegi molt, i fixant-m'hi bé fins el trobo fret.

Cordialitat en el mestre, sí; bullanga infantívola, germanívola, agradosa, també; cap record de llàgrimes que brollessin de massa endins; i un cert gaudi innocent i presumit de l'anar confegint cada dia un xic millor les beceroles del saber infant, això sí, tot ho veig i se'm reviu en aquella sala llarga de l'ex-convent del *Roser*, amb reixes a mà dreta sobre el claustre baix, i reixes a mà esquerra sobre un hort ombríu.

Era l'escola pràctica de la Normal de Mestres. D'allí en vingueren, entre els més distingits, en Romeo—pare de l'actual director de *La Correspondencia de España*— i en Pleyan de Porta, que amb tant de fervor i cura es consagrà a la crònica lleidatana. Els dos els he volgut força, i no menys el darrer dels mestres que hi coneguí: Don Rafael Gualis, navarrès d'origen, molt bo, i molt entès, segons deia tot-hom, provant-ho amb què sos deixebles érem a Lleida els que millor parlàvem en castellà.

Escorcollant-me bé la memoria per retreure fins les engrunes de catalanitat que hi hagués en aquella ensenyança, recordo—perquè lo pintoresc del fet m'hi fa pensar—que prenguérem part en la sorollosa rebuda que's féu a les tropes que tornaven d'Àfrica en 1860, i que amb motiu de tan gloriosa gesta, se'ns ponderaven les valentíes dels *voluntarios catalanes*.

Doncs això dels *voluntarios*, la noció geogràfica que *Lérida*

era una de les quatre províncies en que se halla dividida Catalunya, i el tintineig incomprès que'ns produïa a l'oida allò de la *Coronilla de Aragón*, constituí, bo i tot, el cabal d'història catalana que'm furní la primera ensenyança, i amb el qual vaig passar al Institut en 1863.

Si el lector troba insignificant això que li conto, prec-li que ho repassi i que ho sospesi, segur que després no creurà que ho siga tant.

Jo'n feia esment aquest maig darrer, tot seguint anhelós els exercicis del concurs d'Història catalana que's celebrà tan bellament a Lleida, i el goig d'oïr les recitacions serenes, ben parlades, minucioses molts cops, molts cops fervents, brollant de llavis que ja floríen catalans a l'apuntar la primavera de la vida, se'm barrejava amb la vergonya de lo que jo no sabia als seus anys, i amb el dolor que me'n haguessin privat.

La comparança era trista, induint-me a reflexions que no cal pensar gaire perquè el menys expert en tregui l'aigua clara.

L'ànima grisenca d'aquell estudi meu, és la que ha fet pobles grisos, sense accent ni fesomia, bons per a exemple de lo que no's deu fer i esparons per a la bona tasca.

Quant de temps se'n ha patit! Quant de temps ens en haurem de doldre!

Jo mateix, si no per un voler de Déu, que en l'escala cargolada del campanar de nostra vella Seu va fer que hi trobés mon camí de Damasc, encara diria avui amb cabells blancs, com a l'estudi del Roser amb llavis de llet, allò que *Lérida* és una de les quatre províncies en que se halla dividida Catalunya.

M. MORERA I GALICIA

EL JÒC

SON ORIGEN I SA IMPORTANCIA PER A LA VIDA
SEGONS LES DARRERES TEORÍES I ESTUDIS
DE KARL GROOS ⁽¹⁾

Ara, llegidor meu, deixa per una estona el teu treball i deixa per una estona tot allò que't preocupa, que és causa de neguit, de molestia i d'enuig; deixa, per fi, les teves cogitacions, les teves esperances, els teus desitjos... i escolta en silenci aquestes breus paraules meves de pròleg, les quals t'endrec, amb quin dret no ho sè, però amb la millor intenció.

Aquí, al davant meu, sobre la taula, tinc dues obres del psicòleg alemany Carles Groos, les quals obres tracten, si fa no fa, d'allò que m'ha servit de títol per a aquest assaig humil sobre el jòc.

Són llibres de moltes planes, de massa planes per poder resumir tot el que contenen dins l'espai d'un estudi breu com aquest ha d'esser. I hom comprèn molt més la dificultat d'una semblant tasca, s'hi afegeixo que's tracta de veritable ciencia exposada amb estil lacònic i amb una concentració gran d'idees.

Per això, algun llegidor haurà d'endevinar, de segur, moltes de coses que no diem.

Sempre ha estat el crític millor l'home desocupat i en sanitat d'enteniment i de judici. I especialment aquí, on es parla de teories, l'home de bon sentit comú, en treurà encara més profit.

El tema mateix — el jòc — no és gens desconegut. Molt al revés; és cosa força popular. Qui sab si precisament per això cal una limitació del concepte, una definició. Vetaquí el problema. Una definició és justament allò que cerquem, allò que cercaven Spencer i molts altres, allò que també cercava Groos. Es clar que

(1) *Das Seelenleben des Kindes*, Tübingen, 1913.—*Die Spiele der Tiere*, Jena, 1907.

l'han trobada. Cadascú segons les seves teories, els seus estudis, els seus caires i punts de partida; cadascú, per tant, d'una faisó, poc ençà poc enllà, diferent dels altres.

No oblidem que, en essència, enraonem sobre teories i que la veritat d'una teoria és molt relativa sempre, i àdhuc poc segura. Malgrat que cada nova polèmica sia una demostració del fet, els homes no volen tot-hora reconèixer que moltes vegades perden el temps en discussions i disputes de dialèctica i retòrica pures.

Mes, no solament hi ha teoria; hi ha també l'experiència, el fet; el qual, naturalment, té la seva valor, la seva gran valor biològica i psicològica. I si les teories i definicions tenen molt d'interessant, és degut al sentit i importància que els donen lo existent, l'experiència, la realitat mateixa.

Passi la definició. Ja que ens hem alliberat de totes les preocupacions nostres, els fets mateixos ens deuen provar i justificar llur existència.

Afirmem, doncs, que el jòc és un fet. Vetaquí els nostres fonaments, el nostre camp d'operacions i el nostre moment inicial. Del fet es tracta, «de la cosa en si»; no d'un jòc especial, no d'un jòc d'escacs, ni del de foot-ball, ni del de cartes... El jòc espontani. El jòc, verament jòc, d'animals i d'infants. Aqueixa acció, en general inconscient i, per tal, innocent. Això ens ocuparà en les planes següents.

Com a tribut i respecte a aqueix divinal Senyor que ens endolceix la vida amb son «engany conscient d'ell mateix», o sia, l'Art—el qual també és un jòc, com la dansa—poso, a tall d'obertura, aquelles paraules d'Eugeni d'Ors, que ens dona definició de l'home qui treballa i juga amb mots d'expressió tan categòrica com aquestos: «Tos giravolts s'inscriuen dins l'eternitat, dins l'eternitat és on balles, ballarí. I, si no fos per una noció oscura d'eternitat, no ballaries...» (1)

(1) *La Filosofia de l'home que treballa i juga* (12 gloses de Xenius).

PART TEÒRICA. I

«En primer terme, he adoptat per al meu assaig una interpretació més biològica que psicològica» ens diu Groos en el capítol darrer d'una de ses obres. En efecte, així ha estat.

Una interpretació. Per de prompte, l'arrel d'aquesta interpretació està dins l'estudi d'altres interpretacions. Cal, doncs, parlar de les teories principals i de la crítica que'n fa el nostre psicòleg. La necessitat científica exigeix sempre — sia on sia — definicions i teories.

Si volem que la definició del jòc sia una documentació severament científica, a base de termes psicològics del tot aclarits, la dita definició esdevindrà difícil de fer. Fins podríem afegir que, almenys per ara, ens és completament impossible.

Del jòc s'ha dit que té la seva finalitat dins ell mateix, en oposició al treball que, per ser de veres treball, ha de tenir sa finalitat fora d'ell mateix.

En general són sis les teories donades sobre el jòc. Teoria de l'excés d'energia, teoria de l'exercici o del propi desenrotllament, teoria de l'enervament, teoria de la catarsi, teoria de la completació i teoria del recreament.

Spencer ens ha dat en el sentit científic l'explicació causal del jòc, degut a excés d'energia, *Kraftüberschuss*, *overflow*. Amb els següents termes Groos fa un extracte de la teoria spenceriana. «a) Els animals de perfecció orgànica millor, saben cercar-se llur aliment millor que els d'organisme menys perfeccionat. La conservació de l'ésser dels primers no absorbeix per complet llur temps i llurs energies. Perxò s'esdevé que adquireixen un excés d'energia vital. b) Com aqueixos animals han mester d'energies variades, això els afavoreix l'adquisició de l'esmentat excés d'energia. És natural que, adés amb una casta de reacció, adés amb l'altra, ells gaudiràn d'un recreament més llarg. Car existeix la

Ilei, que l'organ de cada aptitut espiritual es troba, generalment, amb més disposició a ésser actiu altra volta, com més estona ha reposat. c) Aqueixa acumulació d'energía vol, com és natural, aconseguir un descarregament; i si, per tal, no troba un motiu exterior al qual dedicar una activitat vertadera, arriba a crear una imitació d'aquesta activitat. Aleshores, ix el jòc en qualsevol faisó.» I aquí cal afegir, anc que no sia necessari per al nostre assaig, alguna cosa del que l'estètic Groos ens fa assaber molt sovint. La qual cosa és que, segons sos estudis, ha estat el poeta alemany Schiller, el primer que en ses lletres «sobre l'educació estètica de l'home» donà poètica expressió al pensament aquest: l'animal ha estat dut al treball seriós per la necessitat, més al jòc per un excedent d'energía vital. De manera que Spencer ho hauria pres de Schiller, segons el Dr. Groos, gran admirador del gran poeta i, per tal, una miqueta polèmic, si fa el cas.

Sens dubte, segons Groos, en aquesta teoria de l'excés d'energía, hi ha moltes coses oposades, les quals fan que no pugui ésser acceptada.

El concepte de l'imitació, malgrat de sa importancia, no's pot estendre a tots els jòcs, si es tracta de l'imitació dels actes dels grans. Perquè hi ha també una imitació de l'activitat seriosa propia — imitació que cerca una canal on vessar l'excés de força. En aquest cas — com s'esdevé amb Tarde i Baldwin quan parlen d'imitació — la teoria, des del punt de vista psicològic, podria passar. Mes, no és tal el sentit que Spencer va imprimir a sa teoria de l'imitació.

Un altre punt, continúa Groos, sobre el qual no puc anar junt amb Spencer, és son concepte de l'excés d'energía, nucli vertader de tota l'explicació. Aquest concepte suposa, conforme la definició de Spencer, una llarga estada en repòs de l'activitat de què es parla. I l'experiencia ens ensenya que semblant suposició, si bé moltes vegades és vera, no és sempre del tot necessaria. Un moix jove que s'ajeu en terra, cansat de jugar, igualment es posarà a córrer darrera una pilota. No cal suposar un altre estat d'ener-

gía per produir el desprendiment de moviment de collir; igual que'l moix vell, el qual, al veure una rata, corre darrera d'ella, amb desig d'agafar-la.

És precis, doncs, segons els experiments, modificar la teoria de Spencer. Harvey A. Carr, catedràtic de l'Universitat de Colorado, en la seva obra *The survival values of play*, escriu el mateix pensament de Groos. I és: que no cal suposar, per a l'explicació del jòc, una energia ja existent i reservada, sinó que precisa entendre que ens trobem davant una facultat especial de poder fabricar, de pressa i amb facilitat, energia que encara no existia abans. Causa d'aquesta espontania producció, seria un impuls qui ve, sovint, de fóra. I si això ho volem aplicar a l'exemple del moixet, podrem dir que les condicions del sistema nerviós possibiliten que l'impuls de fóra meni l'energia als centres nerviosos motors i aconsegueixi la descàrrega. Dues menes hi ha d'aquets impulsos qui vénen de fóra i qui intervenen en la producció d'energia: els uns són els impulsos hereuats, i els altres, els impulsos de les reaccions acostumades. Així, diu Carr dins l'obra esmentada: «L'exercici engendra costums i el costum significa un estat de disposició funcional per a una certa reacció.»

Amb aquets motius exteriors s'apleguen els del centre nerviós, estats d'excitació especial, causats per grossos canvis interiors, que's troben, molt sovint, en el temps de la creixença. És inestimable l'importancia de les fonts d'energia del centre nerviós; i, malgrat que no ens sia permès destriar per complet les dues fonts, perquè s'influeixen mutualment, queden prou definides i com a factors de més qualitat les disposicions d'herencia, de les quals, probablement, tindrem ocasió de parlar.

La teoria de l'exercici preparatori dóna una explicació teleològica del jòc. Per de prompte, son nom mostra que's tracta d'una finalitat biològica; i fóra, d'altra banda, cosa estranya en el món dels organismes, que per aquests no tingués el jòc importancia, tenint-la, sense cap dubte i segons la teoria que anem a

exposar, per a la conservació de l'especie. Dins la teoria de Spencer no trobem aquest pensament. Aquí és on comencen les idees, fonamentades sobre llargs estudis i experiències de Groos; qui, valent-se de les observacions de Schneider, ens fa veure dues castes d'animals: instintius i iniciatius. Els primers arriben al món més o menys perfeccionats i ben aparellats per a la lluita per l'existència. Els segons — i amb ells l'infant — no vénen ni preparats ni perfectes. Però tenen un temps — durant el qual no poden viure tots sols — de joventut, és a dir, d'evolució i creixença. I com més se prolonga aquest temps d'aprenentatge, més fructuós esdevé.

Troblem també en els organismes més perfectes disposicions innates com són les de l'alimentació. En aquest cas, els actes exteriors tenen més llibertat: existeixen els instints, més han mester de més perfeccionament i complementació. La diferència aquesta la veurem ben clara si acomparem les formigues, per exemple, amb l'infant nat de l'hora. L'infant, per si sol, no pot aprendre, no pot ajudar-se ell mateix. Això no vol dir que hagi de venir tot de l'educació externa. Té d'haver-hi iniciativa. Cal afegir a lo heretat, lo adquirit. I, en primer terme, tal procediment es realitza en el jòc. Ara, si ens demanem quines energies possibiliten aqueixa iniciativa hem de reportar el que diguérem de la teoria primera. Té d'haver-hi un motiu per als instints heretats, al igual que necessitat d'ocupació en l'època de la creixença. Més endavant ja veurem de quina manera tot això es realitza.

I també aquí compendrem l'importància de l'instint d'imitació des del punt de vista biològic. Car el jòc aporta a l'organisme l'estimulació necessària per a sa creixença.

Una explicació del tot diferent, anc que sia també des del punt de vista biològic, ens dóna la teoria de l'enervament. L'idea base, representada per Stanley Hall, Allin i Gulick, n'és aquesta: així com hi ha la llei fonamental biogenètica, la qual diu que cada individu passa per tots els estats d'evolució que sa especie

ha passats dins la llargaria del temps, així mateix existeix una recapitulació ontogenètica del desenrotllament filogenètic. Efectivament, els jòcs dels infants tenen alguna cosa de remembrança tradicional d'un passat llunyadà.

Segons l'opinió de Hall la fi d'aquesta recapitulació és exercir les facultats dels baixos instints, dels quals en nosaltres encara resten rudiments i que, en forma de jòc, s'afebleixen i, a fi de comptes, s'esvaeixen del tot. Groos és d'un altra opinió. (També em sembla a mi molt fluixa aquesta teoria). Veiem, en general, que l'exercici no xucla ans acreix la facultat, sia la que sia, car l'enervament dels òrgans nostres prové del no emprar-los. Els instints no són rudimentaris per haver estat massa exercitats, sinó que, al revés, per haver-ho estat massa poc. El jòc, diu Groos, pertocant la teoria explicada, pot empènyer, això sí, la rudimentació de les formes de reaccions heretades; sols que, ací, no's tracta de l'enervació ontogenètica en la vida individual per medi de l'exercici, sinó d'un rudiment en la filogènesi.

El psicòleg Carr, de qui ja hem fet esment, ens aporta amb la teoria de la catarsi que primerament s'aplicà al gaudi de lo tràgic i ara s'aplica també al jòc, unes idees molt interessants. La valor de molts jòcs, consistirà, de conformitat amb aquesta teoria, que per conducte d'ells, els instints (que en la vida ordinària donen més mal que profit) restats dins l'individu tenen un descarregament fàcil i poc damnós. No hi ha dubte, diu Groos, que aquí hem arribat a una valor independent del jòc per a la vida.

Amb tot i amb això, la teoria de la catarsi tan sols té una importància limitada, puix es refereix únicament a l'evitació de damnatge. La teoria de la completació de Conrat Lange va més enfora. El jòc és més que exercici: és perfeccionament de l'exercici. Cultura significa diferenciació del treball; i diferenciació del treball vol dir parcialitat. L'infant — i àdhuc més l'home — té oca-

sió, en el jòc, de completar aquesta parcialitat de la vida seriosa, tan de la banda fisiològica com de la psicològica. Així, els jòcs de moviment de l'escolar són de necessitat grossa per a la completació de sa vida física.

Ve, per últim, la teoria del recreament. Ne són representants Schaller, Lazarus i Steinthal. De la manera següent la defineix Groos: Si un hom està cansat, té, per de prompte, son recreament, únic que basta, en el repòs i sobre tot, en el dormir. El dormir, el repòs, no són, però, les úniques possibilitats de recreament que se'ns ofereixen. Hi ha un recreament més actiu, necessari en el cas que el repòs desitjat no és complet. El jòc, en tal estat, és sempre ben rebut. Clar és, que aquesta teoria solament pot ésser aplicada als jòcs d'individus que tenen treball espiritual —talment els homes— i no val per a una explicació genètica dels orígens del jòc. Tan sols en l'alliberament del pes i de l'enuig de la vida seria, cal compendre la teoria del recreament; i, tan sols així, conquereix sa més pregonia importància.

Després d'haver exposat d'aquesta manera les teories més importants sobre el jòc, mirem, a tall de resum teorètic, la teoria de Groos, per tal de poder, après, parlar dels estudis pràctics i experimentals qui el portaren a dites resolucions.

Recapitem-ho altra volta. El punt de vista biològic ha estat definitiu en l'interpretació del jòc. Animals adults—i sobre tot joves— trobem, el procedir dels quals es pot definir anomenant-lo negatiu, car no pertany a les activitats que tenen una valor directa biològica. Especialment en el terme de joventut, l'ocupació dels animals d'organització més alta sembla que tingui aquest caràcter d'inutilitat aparent. L'experiència ens ha mostrat que en la natura orgànica bo i tots els fenòmens es poden esguardar des del punt de vista de l'utilitat i acomodament que possibiliten així la perduració de l'individu i de la casta. Això ens porta la pregunta de si tal vegada, aquestes activitats tenen també una valor biològica.

Groos pretén haver trobada aquesta valor en l'utilitat indirecta que els jòcs assoleixen com a exercicis i preparatius, no tan sols dins l'ordre físic mes també dins el psicològic. Dues categories n'hi ha: la una enclou totes les activitats d'una valor biològica directa que capaciten l'animal per resistir la lluita per l'existència (*struggle for life*); l'altra abraça totes les activitats de valor indirecta preparatoria o educativa. Molt fàcilment hom dedueix que les últimes no van darrera les primeres en importància, car l'evolució espiritual no reb millor son avenç sota les condicions de la lluita per l'existència real, ans hem de cercar l'adquisició de les experiències en el període de joventut i en els intervals d'exercici i preparació que fins i tot en éssers adults podem observar.

Els criteris d'aquest concepte — que així hem trobat — del jòc, són de naturalesa objectiva. Exercici i preparació esclaten de les disposicions heretades, al revés de l'exercir i provar lo après en l'examen seriós de la lluita per l'existència. Per ventura algú dubti al classificar com a jòc totes aquestes accions impensades de la formació i perfecció de si mateix.

Des del punt de vista psicològic el concepte de jòc serà un poc més estret, si bé en les accions d'exercici podem trobar el quest psicològic, comú a totes elles. Aquest rastre o indicatiu psicològic és — segons Groos — el gaudi acompanyant de tals accions. Tot procedir animal surt, si és motivat psicològicament, del desig d'haver gaudi i decantar l'enuig. Aquesta és la finalitat del procedir animal des del punt de vista psicològic. D'altra banda, la finalitat biològica és la perseveració de la casta. L'harmonia de les dues compòn, en el món orgànic, una de les més grans i fonamentals finalitats. La valor del gaudi esmentat consisteix en un pler que s'atropa enmig de l'esfera del jòc. Hom juga per jugar... Millor dit: una acció té caràcter de jòc si, des del punt de vista psicològic, és causada per la satisfacció que en ella mateixa s'atropa. Cal cercar, doncs, les fonts del gaudi del jòc en la satisfacció que segueix a una descàrrega de la necessitat d'acció.

Les causes vertaderes del jòc són els instints innats i les necessitats. I permet-me ací, el bon llegidor, de dir algunes paraules dels instints. De conformitat amb els filosops i psicòlegs de més anomenada, dins les obres de Groos llegim: no hi ha cap dubte que existeixen intints heretats. Eren Lamarck i Darwin els qui amb llurs teoríes de l'herencia i de lo selecte natural, donaven una crítica positiva del concepte dels instints en general, crítica positiva que es basa sobre tot damunt l'experiencia pràctica. Darrerament és el neo-darwinisme d'August Weismann, ço que, en sa nova teoria de l'herencia, barata quasi per complet els teoremes de Lamarck i Darwin. Mentre aquests darrers diuen que el traspàs de propietats adquirides és l'explicació dels instints, Weismann sosté que es tracta de processos de selecció i que la rel dels instints no devem cercar-la en l'exercici de la vida de l'individu, sinó en les variacions de gèrmens. Ell pretén haver trobat en els *chromosomes* — parts del nucli d'una cèl·lula — i per al traspàs, una substancia que anomena *plasma-germen* («Keim-plasma»). Sens dubte, Weismann ha desacreditat del tot, amb aqueixa teoria, la fe en el traspàs de propietats adquirides i ens ha obert, per tal, un aspecte completament nou, en filosofia, ètica i sociologia. Resta ja dit que la majoritat dels psicòlegs està unida a la teoria de Weismann, sinó completament, almenys en sos principis fonamentals. Cloguem, doncs, aquesta digressió dient que instints són activitats reflexives complicades. Com ens ho mostra Weismann, solament un hom pot explicar la finalitat de reflexe i instint per mitjà de la selecció.

Per als interessos de la psicologia del jòc, encara cal tenir en compte lo següent: l'acció de l'instint és un possible per a la fi de la conservació de l'especie. Les accions d'animals i d'homes són instintives quan són produïdes per representacions de fi sense motius.

Amb aquesta eixutesa de mots tenim de contentar-nos; únicament els hem posat així per tal de facilitar el millor enteniment a la teoria de Groos. I no voldríem que d'altra faisó fossin presos.

Doncs bé. Ja coneixem les causes del jòc. Biològicament, les tenim en la teoria de l'exercici preparatori i en la de l'excés d'energia; psicològicament, les tenim en els instints, que ixen de les cèl·lules per mitjà d'herència i d'evolució. Manca parlar ara, amb més estesa, del «per què» del jòc. L'animal adult té de resoldre una flota de problemes vitals molt importants. Són els principals: una utilitat, lo més perfecta que es pugui, de son organisme; i un comandament absolut sobre el propi organisme. La realització d'aquestes solucions serà assolida, segons Groos, mitjançant exercici; i, com se tracta de l'organisme inconscient, s'esdevé que l'exercici també ha d'ésser-ho inconscient. I ja tenim el jòc.

Hem arribat al cap de la part teòrica i podem resumir la teoria groosiana del jòc amb aquests paràgrafs:

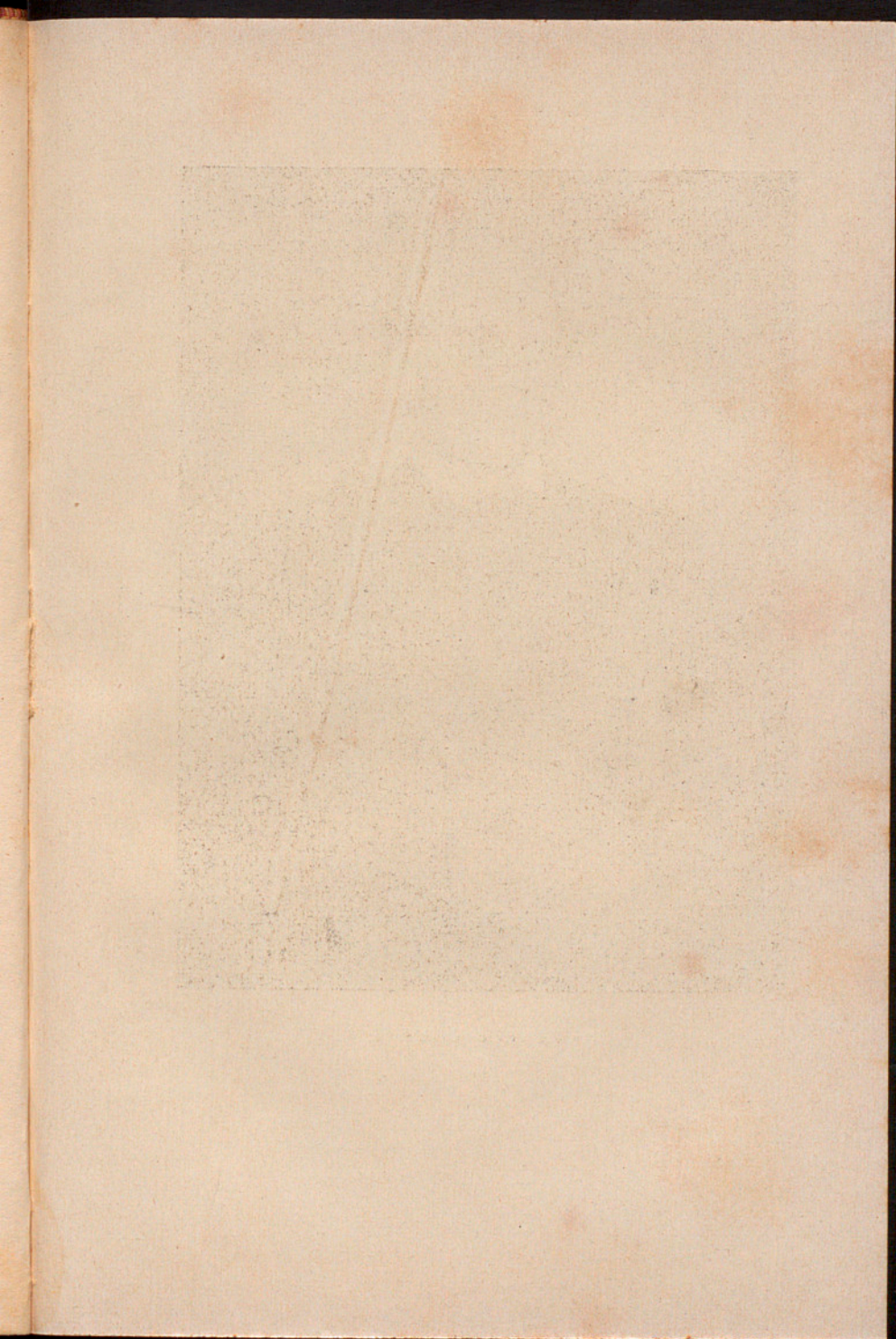
1). Cada ésser viu porta al món amb ell mateix una quantitat grossa de disposicions innates, les quals disposicions indiquen son procedir en manera congruent. Porta ensems, un impuls d'activitat, que especialment hom el pot veure en el temps de la creixença, el qual impuls un repòs anterior afavoreix sens ésser-ne condició necessària. L'esmentat impuls s'atropa en els animals d'organització més perfecta com un dels atributs innats de llur naturalesa orgànica.

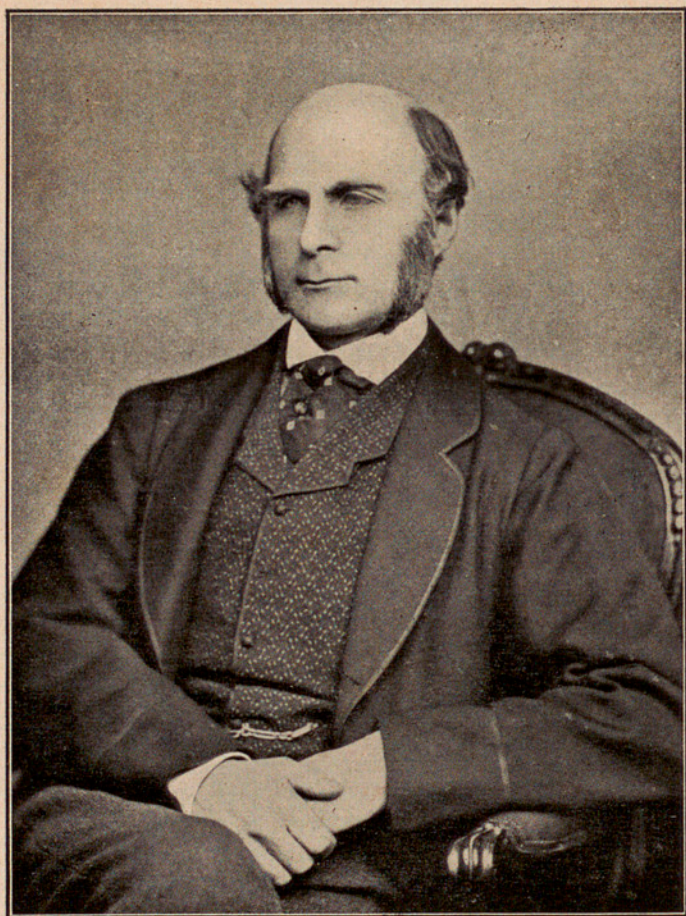
2) En els animals d'organització més perfecta, els reflexes i instints innats no basten, malgrat que sien indispensables, per al compliment de llurs complicats objectes de la vida.

3) Els animals *superiors* tenen una època de joventut, és a dir, un temps d'evolució i de creixença, dins el qual no poden viure assolits; i si viuen és mitjançant l'esment (produït també per disposicions innates) dels pares llurs.

4) Aquest temps de joventut té la finalitat de fer possible l'assoliment de les acomodacions necessàries per a la vida, que no han estat fetes indispensables per les maneres de reaccions innates.

5) L'exercici, així possibilitat, pot fer-se de mena diferent. Una, molt important i ensems la més natural, consisteix, que les jaents de reacció heretades — sostingudes per aquella im-

FRANCIS GALTON

pulsiva necessitat d'ocupació — persegueixen elles mateixes l'activitat i hi preferen el motiu de nous assoliments de manera que es fan acomodacions i, sobre tot, nous costums de reacció sobre la basa heretada.

6) En moltes castes d'animals, especialment a la joventut, mostra's aquesta mena de perfecció última, per un jaent molt fort cap a l'imitació, amb un conexe molt íntim o semblança dels costums i capacitats de les generacions antigues.

7) Quan l'individu que creix, amb un impuls propi i interior amena ses disposicions cap a l'activitat, evolució i perfecció sense una fi que estigui fòra d'ell i pugui ésser explicada, tenim aleshores davant nosaltres el fenomen més original del jòc.

ALFRED HESS (Trad. de J. ESTELRICH)

(Seguirà)

FRANCIS GALTON

Francis Galton (1822-1911) és el creador de la novella ciència anomenada Eugènica.

Francis Galton és conegudíssim arreu de l'Europa culta, no tant solament per la Eugènica, sinó per la seva famosa expedició de 1848 al Nil Blanc i pel seu no menys cèlebre viatge d'exploració, en companyia d'Andersen, als països de Damara i d'Ovampo (1850), qui fou motiu d'un llibre: *Narrative of an explorer in Tropical South Africa*, que Galton publicà en 1853.

Francis Galton fou metge eminent a l'hospital de Birmingham i en el *Royal College* de Londres; fou membre de moltes acadèmies angleses i estrangeres i vice-president de la Reial Societat de Geografia de Londres.

Les disposicions de Galton són múltiples i omple sa vida amb

una activitat enorme. Té energíes suficients per dedicar-les a diverses ciències i fins a les que semblen més oposades al seu natural i espontani camp d'acció. Així, no és estrany que en 1863, de retorn a Londres de ses exploracions, sia nomenat, en substitució de l'almirall Fitzroy, director del Servei Meteorogràfic, i publiqui al mateix any el fruit de ses observacions i estudis en un volum, *Meteorographica*, en el qual s'estableix la teoria dels anti-ciclons.

Cosí de l'autor de *Origen de les especies*, Charles Darwin, la teoria d'aquest i la teoria de l'herència de Lamarck l'atreuen i les estudia a fons, en tant què fisiòleg, com a metge, com a filòsof, i, àdhuc com a moralista. Francis Galton, excel·lent observador, havent molt viscut i amb profit, enriquit dels més pregons i variats coneixements, observa, analitza i conclou, com la majoria de les bones testes del segle passat, que la degeneració de l'humana raça és un fet evident que no cal atenuar i al qual és precís, urgent, posar un remei, si no volem, amb la nostra incuria i deixadesa, que nostres fills sien ja irredimibles, arribats al límit de llur màxima depauperació física i mental.

Galton aleshores, com A. de Candolle, com Binet i com tants altres, pensa que's deu procedir a una revisió de la teoria de Lamarck, expressada en sa *Philosophie zoologique* (1809), que l'home és fill del medi en què viu i de l'herència — allò tan famós, que la necessitat fa l'òrgan — i ensems, cal també analitzar lo que hi pot haver de real en la teoria de son cosí Darwin, — exposada en el celebèrrim llibre aparegut en 7 de novembre de 1859 — de la *struggle for life*, operant una selecció despietada del més fort. La lluita per la vida dóna infal·liblement el triomf al més fort.

Tant la teoria lamarckiana com la de Darwin adoleixen de defectes : ocorre amb elles alguna cosa de semblant a les de l'electricitat fundades per Volta i Galvani. Per exemple, se pot oposar i s'ha oposat a Darwin, que no sempre, ni per cap individu, ni per cada especie, la solució del més fort s'opera

inexorablement; se pot oposar a Lamarck, que les qualitats adquirides no es transmeten segurament, sinó en rars casos i que el medi, en bona realitat, manca de la potencia de modificació o alteració que ell pensava. El medi no té sinó una influència insignificant, segons resulta de les pacients i multiplicades recerques portades a cap d'una manera rigorosament científica per *The Francis Galton Laboratory for National Eugenics* de Londres, que dirigit pel deixeble de Galton, el Dr. Karl Pearson, s'ocupa avui amb profit de la revisió de les lleis anunciades per les teories lamarckianes i darwinianes.

Galton donà per primera volta al públic les seves idees sobre la Eugènica en 1869, amb son llibre *Hereditary Genius*; les amplificà en 1874 amb *English Men of science, their Nature and Nurture, Human Faculty* (1883) i amb *Natural Inheritance* (1889). Les seves *Memories* (1908) contribueixen força a fer millor comprendre la doctrina Eugènica i lo immens de la tasca a complir.

En 1909 eixí el primer número de *The Eugenics Review*, orgue de l'Eugènica, que malgrat dels valiosos elements que la integren, cessà, malauradament, d'aparèixer en octubre del prop-pasat any. La guerra pogué influir bona cosa en aquesta decisió dels redactors de *The Eugenics Review*.

A pesar d'aquests llibres, i els dels deixebles de Galton i de la esmentada revista, no es fàcil tasca fer-se una clara idea de la nova doctrina, però, en general, pot dir-se, com és escrit en la portada de la revista: «*Eugenics is the study of agencies under social control that may improve or impair the racial qualities of future generations, either physically or mentally*». La Eugènica és l'estudi dels agents que, sota la social inspecció, poden millorar o empitjorar les qualitats racials de les futures generacions, físicament o mentalment.

Això és com dir que la Eugènica és una ciència essencialment educadora, que té per base el mateix nucli de l'individu humà, devent abans ocupar-se dels infants, que no pas dels homes. Cal, per arribar a la bona pràctica d'aquesta ciència, una preventiva i

preparatoria educació col·lectiva; cal ensenyar i amostrar els mals quasi incalculables que's deriven de les inclinacions afectives entre individus tarats o anormals. Amb raó s'és dit pel Dr. Pinard que la Eugènica és la ciència de la bona generació — la generació en les millors condicions possibles — una puericultura anticipada, una puericultura abans de la generació mateixa. Aquest és un dels capítols i de les tasques més importants i de més valor immediatament social de l'Eugènica.

Es precis, segons els eugenistes, inculcar en els joves matrimoniables d'avui, l'horror, la repulsió conscient a tot subjecte que porti en son organisme herència alcoòlica, d'avariosi i de malalties mentals. És indispensable que els joves d'avui sàpiguen fer-se superiors a les propies passions, al noble sentiment i, en darrera instància, a tantes quantes consideracions morals els empenyen a contreure matrimoni amb subjectes afectats o que porten en sí la terrible herència de les dites malalties, flagell de l'Humanitat.

L'Eugènica és una escola de la formació del caràcter, i una higiene moral-sexual. Els eugenistes pensen que l'educació deu ésser més ampla i lliure que fins al present, que no deuen ésser-se, ni sentir-se estranys o com en dos mons diferents, moguts per morals distintes en intensitat i elevació, els adolescents i les donzelles. Els sexes deuen compenetrar-se de sa mutua responsabilitat envers l'humanitat futura. Els eugenistes pensen encara i així ho practiquen en les llurs nombroses escoles, que l'educació deu oferir un caràcter marcadament físic i pràctic, sense negligir, però, els alts estudis, fonamentant, creant en el jove individu humà la confiança en si mateix — que tan meravellosament canta Emerson — la corpenta, la força, l'agilitat de pensa i l'atreuiment, distintius de l'home sà. Cal per a la dona la delicada fermesa robusta i gaia que permet racionalment esperar infants normals i forts.

L'Eugènica és, com se pot veure, no solament la ciència que s'ocupa de la conservació de la raça, sinó de son desenrotlle

progressiu, de sa perfecció, com a fi última de tota civilització possible. Per aquí retornem al vell *mens sana in corpore sano*, o sia : un màxim de potencia i bellesa físiques aparellades amb un màxim de potencia de les facultats de l'esperit de l'home en estat normal patològic. D'aquí els grans treballs dels eugenistes sobre la follia i la seva preservació, brollant d'aquest estudi el dels infants anormals (àdhuc dels que entren en els quadres de la criminalogía) i el d'un mètode pedagògic *ad-hoc* per educar-los de manera que la llur perdua o desfavorable posició originària sia en alguna cosa compensada. Aquest aspecte de l'Eugènica ha estat atentament estudiat ara de poc per Claparède.

Natura sembla que's proposa assolir el dit màxim de civilització possible mitjançant el cruel mètode, observat per Darwin, de la supressió o eliminació dels organismes febles, quasi automàticament vençuts pels forts; a això la Eugènica hi oposa el mètode més humà de la selecció raonada, el convenient i dolç apartament dels individus noïbles a l'especie.

Perxò els eugenistes han multiplicat els llurs esforços, — amb lectures, conferències, follets, lligues, escoles, llibres etc. — per : 1.er) Fer comprendre a l'opinió pública que són necessàries unes certes qualitats de salut, força, cultura, etc., essencials en la majoria dels individus, perquè perdurin i predominin en la comunitat; 2.^{on}) Desenrotllar en els individus les llurs més fortes inclinacions o vocacions perquè es puguin fomentar les majors variacions de l'especie, fins que esdevinguin permanents.

Per lo més amunt dit, es pot còmodament comprendre l'amplitut i les proporcions en veritat gegantines de l'Eugènica, amplitut que ha forçat els llurs conreadors a dividir-la en tres forts grups : la *Eugènica positiva*, que consisteix en el foment d'una paternitat digna; la *Eugènica negativa*, que tracta de l'apartament d'una paternitat indigna i la *Eugènica preventiva*, que estudia la preservació de la paternitat contra les noïbles influències.

En aquesta super-educació que simbolitza l'Eugènica, una educació que comença en l'enllaç matrimonial i segueix en el breçol,

educació integral molt anterior a l'escola mateixa, es considera la salut i ses pertorbacions (malalties), no una cosa o efecte purament individual com fins ara, sinó com un fenomen absolutament racial, lligat inseparablement al fenomen de la salut de la comunitat o col·lectivitat humana a què es pertany. Aquesta encertadíssima consideració fa que la puericultura, l'estudi i millorament de l'infant en totes les seves manifestacions, ocupa en la Eugènica un lloc preeminent, compenetrats com estàn els eugenistes de la transcendental influència social *ad futurum* de llur obra.

En el concepte històrico-natural, la Eugènica segueix la teoria de l'evolució, acceptada ja en el món zoològic, entenent evolució com millora, avenç, progrés. La teoria de Galton s'ha afermat per la de Mendel, de qui potser parlarem un dia.

Els eugenistes no obliden el costat pràctic de llurs teories, ja que moltes vegades aquesta selecció racial no pòt efectuar-se degut a les dolentes o poc apropiades condicions econòmiques de certs països. En certes contrades d'Anglaterra i Estats Units econòmicament prou dotades, els eugenistes han arribat a establir lo que se'n podria dir camps d'experimentació de l'individu humà.

La Eugènica es val i necessita del concurs de quasi bé totes les ciències, particularment de les d'experimentació. I, finalment, per no entrar en detalls i estadístiques, en les quals els eugenistes avui s'ocupen i que allargarien per mode excessiu aquestes notes, anc que l'Eugènica es concretés solament a l'estudi de l'ombrívol problema d'evitar la degeneració de la raça humana, ja fóra força gran sa importància i quedaria prou justificada, si es té en compte lo que es perd avui per lo que deixa de produir-se i lo que costen a l'humanitat els boigs, els anormals, els idiotes, els delinqüents, els tarats, etc.

I la teoria i pràctica educatives deuen sobre tot a Galton allò que sol pot donar-los el convincent caràcter de ciència : l'exactitut quantitativa aplicada als intrincats fenòmens de la cultura mental.

C. DE DOMÉNECH

LES APTITUTS DEL NEN

II

Dins la societat veiem exemples repetits d'industrials, agricultors, comerciants, militars, etc., que són una demostració viva del que arriba a poder una aptitud cultivada amb interès. Un simple soldat que sent tota una vocació per la milícia, per la qual posseeix un veritable talent estratègic, ascendeix gradualment, en virtut de les energies que desplega, fins a capità general i ministre de la guerra. Un pagès senzill que guanya vuit rals de jornal, estalvia, compra un troç de terra, la conrea amb bon encert, obté l'èxit que ha preparat amb el seu treball, amb les seves energies i el seu talent agrícola; progressa considerablement i arriba a ser un ric propietari. Un modest menestral guanya un jornal miserable a una fàbrica i gracies al seu talent mecànic domina en poc temps tot el funcionament mecànic dels aparells; cerca socis capitalistes, assumeix ell la direcció i estableix un taller per compte seu. Al cap de pocs anys era un ric industrial d'anomenada.

Exemples com els precedents abunden dins l'història dels progressos econòmics, pels quals se veu clarament el que perd l'energia que batega al fons de la nostra voluntat.

Entranya un gran sentit pràctic aquella màxima d'Emerson: «La més gran fortuna d'un home és trobar per la seva activitat l'empleu més apropiat a les seves congènites aptituds. Només que a elles respongui la seva tasca, tant se val que faci cistells, espases, canoes, estatuës o versos». Cert és que si sab el mestre utilitzar les forces del nen, pot arribar molt endavant pel camí del progrés; mes si es separa de la seva aptitud perdrà el temps miserablement, segons el consell d'un pensador: «Onsevilla que la natura t'hagi col·locat, mantén-te allí. No et separis mai de la professió adequada a les teves aptituds i assoliràs bon èxit.

Si a una altra t'inclines, hi serà mil vegades pitjor que no res.» (Sydney Smith).

¿Aon és localisada aquesta energia? En els centres nerviosos, en els centres musculars, en la penetració i intuïció de l'intel·ligència i, sobre tot, en el centre moral de la voluntat. El pagès treballa, sua, despèn energies musculars que els centres tròfics de l'organisme curen de produir i reintegrar, sembla entre els terroços mirades d'interès i de desig; combina amb la seva intel·ligència que esforça la seva potencia cerebral i aplica tota la força d'una voluntat resistent, que no es decandeix davant les més formidables hostilitats. Una voluntat de bronze ho pot tot.

Provem de classificar algunes de les aptituds escolars.

Existeixen diverses formes per conèixer les aptituds peculiars dels nens. Hi ha un procediment que podríem anomenar, amb Balmes, d'instint natural, que és gairebé sempre infal·lible: «El Creador que distribueix als homes les facultats en diferents graus, els comunica un instint precís que els mostra el seu destí: la inclinació molt duradora i constant cap a una ocupació, és indici bastant segur que són nats amb aptitud per ella; així com la desviació i la repugnància que no poden superar-se amb facilitat, és senyal que l'Autor de la natura no ens ha dotat de disposicions felices per allò que ens desplaui.»

Es pot distingir igualment les aptituds d'un deixeble, col·locant-lo adins d'una biblioteca classificada per matèries amb rètols perfectament llegibles. Cada infant triarà amb preferència la secció que més poderosament crida la seva atenció. L'alumne el qual la divina providència crida per literat, es farà de seguida amb les obres dels clàssics; aquell el qual Deu destina a mecànic, agafarà obres de física i tractats de mecànica, els llegirà amb afició, remenarà les seves làmines, acompanyarà i pendrà nota dels seus dibuixos. El d'inclinacions polítiques fullejarà el Diari de Sessions amb extraordinari interès; i així els altres.

Moltes altres maneres existeixen i poden ser aplicades en la pràctica de l'ensenyança, que serveixen per distingir les verda-

deres aptituds dels nens, tal com podrà assajar per si mateix el professor. Passem a exposar breument el que al principi del paràgraf deixàvem enunciat.

Hi ha aptituds *filosòfiques* que es caracteritzen per una marcadíssima tendència a demanar les causes de les coses o l'explicació dels fenòmens. Judiquem oportú observar que la paraula *filosofia* no es ceneix al mer sentit estricte dels que cursen i escriuen obres de filosofia, mes també a tots els que donen proves de talent filosòfic o aficions a aquesta ciència. No és rar trobar en el camp, a la fàbrica i al taller talents profundament filosòfics.

Així, doncs, l'infant que no prou content amb la lliçó del llibre, se'l veu aprimar l'enginy i cercar les raons dels fenòmens, les causes de les coses, l'explicació dels problemes referents a Deu, a l'ànima i al món, que tot ho espera de boca del seu mestre perquè corregeixi o confirmi les suposicions poc fermes i segures, aquest infant, diem, dóna indicis de sentit filosòfic.

Hi ha vocacions científiques que aviat se revelen a través d'actes sumament senzills. S'estava l'infant James Watt tapant i destapant la tetera mesa al foc i vinga posar al baf de l'aigua, adés la sota-copa, adés la cullera, per recollir i observar les gotetes que deixava a la terriça i a l'argent. I qui ho diria que aquell entreteniment innocent era el preludi de l'invent que porta el seu nom.

Un nen agafa una màquina, un rellotge, etc., el desmunta peça per peça, mira i esbrina les relacions de l'una amb altra, es fa càrrec del llur funcionament i el torna a muntar. Serà un mecànic?

El mestre observador distingirà fàcilment les disposicions i aptituds particulars de l'alumne. Un tindrà vocació musical, un altre presentarà indicis evidents de sentit matemàtic, un altre serà un excel·lent dibuixant, etc.

Ocorren, a més, dintre una mateixa classificació diversos graus d'un mateix tipus: així, entre els intel·lectuals veiem esperits atents i esperits lleugers; esperits promptes i esperits lents; in-

tel·ligències fàcils i intel·ligències laborioses; ànimes resistents i ànimes frèvoles; l'intel·lectual creador i l'intel·lectual erudit, i així d'altres diversos.

Els pares, els mestres i tots els que curen de l'educació i ensenyança, han de posar esment a la predita doctrina, si no volen perdre talents nombrosos i disposicions privilegiades que podrien donar a la societat especialistes de valor.

La pedagogia complirà la seva missió el dia que sàpiga comprendre i discernir les veritables aptituds dels deixebles, i per llur conreu menar-los a la perfecció. És sobiranament ridícula aquella pretensió de no pas pocs pares de família, els quals per força exigeixen als seus fills la carrera que'ls sembla més lucrativa, delicada o honrosa, sense tenir en compte per res la disposició o vocació del fill. És molt freqüent sentir de boca d'aquests pares estúpids i indignes: vull que'l meu fill segueixi la carrera de lleis, de filosofia i lletres, de ciències, de medicina, la eclesiàstica. El fill ha de seguir la carrera a la qual el crida la seva pròpia psicologia; altrament serà sempre un home descentrat, descontent, eixut, sense coratge per res, sense energies pel treball.

L'infant no revela les seves especials aptituds per una determinada professió, abans dels dotze o catorze anys; i ordinàriament no es decideix fins els setze i disset. D'altres, i no són escassos, no es decideixen mai per una mena de deixament habitual del llur esperit. Encara aquests, si bé d'una manera molt incompleta, podrien ser útils a la societat, perquè si no hi ha vocació especial o és feble com la voluntat que ha de determinar-la, pot triar el que sigui més adequat als seus gustos o més veí a la vocació principal. Sempre serà el compliment d'un deure de consciència i d'una vera missió satisfer les particulars obligacions.

Per assolir millor la realització de les aptituds individuals, cal concentrar una gran quantitat d'energia i una gran intensitat de pensament en cada una de les aptituds; aleshores i només aleshores arribarà el mestre a realitzar el que apuntàvem en un altre paragraf.

El jove que no porta un programa determinat, un pensament ben definit per la vida, se'n va dret al fracàs, perquè li manca preparació suficientment madura, consciència de la seva valor i confiança en l'eficàcia del seu treball. Podrà el jove aplegar tots els materials que voldrà en els primers anys de la seva vida, que si no porta un propòsit determinat, de poc o de no res li serviràn. L'home que a força d'intens estudi arriba a apregonar la coneixença d'una cosa, per baixa que sigui, arriba a ser un especialista en aquell ordre, i no perxò deixa de tenir un mèrit extraordinari.

Els grans homes són formats precisament concentrant una gran quantitat d'energia psíquica en la realització d'un propòsit, en la traducció real d'un pensament.

És molt difícil fracassar quan s'han enfocat totes les potències o tot el conat d'una, en un ideal elevat i salvador. Quan el mestre, el pare o l'educador saben infiltrar en l'esperit del deixeble un ideal sentit, aquest adquirirà subtilment i delicadament una intensa força de concentració, que enfoqués tot el conat psíquic en un insomovible propòsit, fins a veure'l realitzat, malgrat de qualsevol dificultat, amb energia suficient i amb sòlida base de resistència per reaccionar i sobreposar-se a totes les proves i tentacions. D'aquesta manera s'aconsegueix salvar l'infant en la primera, la segona i la tercera part de la seva vida.

P. FRANCESC DE BARBENS

RESULTATS EN L'APLICACIÓ DEL MÈTODE MONTESSORI A L'ENSENYAMENT ELEMENTAL

(Continuació)

A la segona meitat de juny es tingueren les més belles manifestacions d'interès pel treball. S'ha ensenyat ja de reconèixer l'article, el nom, l'adjectiu, el verb i les preposicions per mitjà de les «comandes» i de la capsa per l'anàlisi gramatical.

Doncs bé, els nens tenen ara el gust de reconèixer aquestes parts del discurs i demanen frases i frases només pel goig d'analitzar-les. La mestra preparava frases escrites i els nens contrassenyaven les paraules amb els colors mateixos usats en les *capses* de l'anàlisi gramatical. La mestra verificava, i trobava l'anàlisi ben fet. Així, de primer amb les capsas de la gramàtica, després servint-se de llapis de colors o de trocets de paper acolorit, distingien articles, noms, adjectius, verbs, preposicions, analitzant talment moltes i moltes frases. Passaven, al juny, fins una hora sencera fent anàlisi.

S'esdevingué àdhuc un dia que la mestra digué als nens: aneu a ordenar les taules. I ells rient, en comptes d'obeir-la, li corregueren a l'encontre, la voltaren dient-li a chor: *anem* — verb, *a* — preposició, *ordenar* — verb, *les* — article, *taules* nom, contents, alegrats per la plaseria. I demanaven insistentment a la mestra frases i frases per analitzar i fins a les cases llurs demanaven paraules per classificar i passaven el temps en aquest exercici.

El penúltim dia de classe fou feta la primera lliçó sobre l'adverbi, i els nens ne feren festa dient-se els uns als altres: ja coneixem una altra mena de paraules. Executaven les *accions* amb un gust força més fixe ara que l'adverbi era allí per determinar el *mode* de l'acció. «Camineu gravement», diu la frase per analitzar, i després: «Camineu feixugament». No és pus l'ordre indeterminada: «Camineu», ans l'adverbi sosté el verb ajudant a realitzar-lo. I els nens caminaven *gravement* — i des-

prés *feixugament*. «Piqueu de mans i pareu gradualment», diu una altra frase — i els picaments de mans van cessant a poc a poc, mentre tots pensen en l'adverbi: *gradualment* i obeeixen rigorosament al seu significat.

Val la pena de contar una conversa que dos nens, un de sis i un de quasi set anys, tenien un dia entre ells. «A casa meva no hi ha més que noms», diu en Joan amb un aire una mica malcontent. «No, que també hi ha adjectius, perquè cada nom té el seu adjectiu.» «Tens raó, replica en Joan: perquè a casa tinc una ampolla blava i un gerro blau».

L'Henric es posa davant la calaixera de la gramàtica i diu: «Verbs no que no n'hi poden haver, perquè, veus, la calaixera s'hauria de posar a saltar, a córrer... i això no pot ser.» I al cap d'un moment de silenci, diu: «Només nosaltres podem fer verbs; la meva mamà sempre està fent verbs», volent dir que és una dama activa, treballadora.

Un exercici que ha interessat molt ha estat el de la lectura interpretada. Els nens tenen a disposició llur uns trocets de paper que expressen una acció. Van graduats. En el primer grau se troben frases com aquestes: «Li posà una mà damunt l'espatlla.» «Li va fer senyal de passar endarrera», etc. En el segon grau: «Va amoixar-se entre dos dits les aletes del nas... i em va dirigir dues llargues mirades» (Ruyra). «S'alçà i marxà com avergonyit» (Maragall). En el terç grau: «S'eixuga la suor amb un mocador de butxaca, s'acosta al portal i s'atura a la llinda» (Ruyra). En el quart: «El petit tot sofocat, somreia fregant-se l'orella amb l'espatlla» (V. Català). I cada vegada són més complexes les frases en els graus cinquè, sisè i setè. La rica col·lecció de frases és usada per la lectura, d'igual guisa que fan els petits a la C. dels N., quan llegeixen els cartellins i executen l'acció. Els infants llegeixen en silenci, s'hi pensen i després reproduïen l'acció amb tota la finura del llur enteniment. Les frases són en bona llengua i l'acció és indicada del mode més propi, amb llenguatge pur, literari. I ells, com valuant cada mot, corresponen sovint d'un mode admirable al pensament de l'escriptor. La frase: «S'alçà i marxà com avergonyit» provoca en certs infants fins quasi la vermellor i l'embarraç.

Nens encara massa poc experts fan, en canvi, una clara demostració del grau a què arriba la llur capacitat d'entendre, de llegir, això és, l'escrit. Un, per exemple, només s'aixeca i camina, negligint completament els mots «com avergonyit». Un altre tan sols s'aixeca.

Vetaquí un exacte control del grau que el nen ha assolit, control que manca absolutament en la lectura a alta veu, cançonera, sil·làbica, a què els nens solen ser obligats a les escoles comuns.

L'efecte quasi es pot dir dramàtic aconseguit per algún nen, demostra una profunda penetració. Per exemple: «S'aclofà a la cadira, es cobrí els ulls amb una mà i esclatà en plor», tots els nens ho executaven amb una expressió de veritat que revela sense ombra de dubte la llur capacitat d'accions dramàtiques.

I aquesta: «Es treu el rellotge de la butxaca, se'l posa a frec de nas per mirar l'hora i exclama arrencant a caminar desaforadament: Dos quarts de tres!... ui, ui, ui!» (Ruyra), l'executaven amb una veritat d'expressió que donava gust de veure-ho.

L'exercici de lectura a alta veu no s'és començat encara, perquè en el poc temps en què aquesta classe funciona, els nens que no sabien de llegir no han arribat encara a aquell grau de maduresa que és necessari per la lectura a alta veu; exercici aquest que mereix una especial cura, donada la bellesa que conté i la complexitat dels actes que la componen: dicció exacta, perfecta i fina comprensió del significat de cada mot, correspondència del sentiment, correcta expressió per medi de la veu i de la cara, etc.

Un altre fet digne de notar-se ha estat l'apreniment del dibuix. Els nens han après de dibuixar del natural sense que se'ls hagi donat cap ensenyament de dibuix. Els exercicis per l'*observació de les formes*, que es fan amb els encastos plans, els exercicis de *tocar lleugerament*, que es fan tocant superfícies llises i rasposes i robes, els exercicis d'educació dels moviments de la mà, que es fan resseguint amb el dit els contorns de les figures geomètriques dels encastos plans, els exercicis d'observació dels colors, que es fan posant en gradació seixantaquatre matïços constituint vuit colors, i finalment, l'exercici dirigit a donar la pràctica del maneig del llapis, que es fa resseguint amb ell el contorn de les figures geomètriques i reomplint la figura així deliniada amb un fi traceig, tot això a l'hora d'exercici, que dóna com síntesi l'escriptura espontània, ha estat la preparació suficient perquè aquets nens sapiguessin mirar fulles, ferres, cistelletes, sòlids geomètrics, i veure'n les línies, i dibuixar-les, i amb el pinzell donar-los a l'aquarel·la el color natural.

Quan foren capaços de fer bé els exercicis que es fan a la classe dels petits, això és, resseguir amb el llapis el contorn de les figures geomè-

triques de ferre, i reomplir amb traços finíssims, paral·lels, uniformes, les figures així dibuixades, començaren a pendre, ja en comptes de les figures geomètriques de fusta, fulles collides expressament al jardí. Les posaven damunt del paper i les contornejaven delicadament. Mes al cap de pocs dies ja posaven les fulles davant d'ells i mirant-les ne dibuixaven el contorn, la nervadura i després les pintaven.

El dia 22 de Maig es col·locaren a la classe gerros amb decoració de colors, d'istil català — el dia 26 (el 23 i 24 era festa) els dibuixaren i pintaren força bé. Aquests dibuixos de gerros que són els primers dibuixos d'objectes del natural, han de ser presos en consideració no per la llur valor intrínseca, mes perquè són un producte espontani, perquè ha mancat un ensenyament del dibuix! Demostren que existeix una capacitat de veure els objectes, i de dibuixar-los i pintar-los — capacitat que està en relació amb un complet desenrotllament de la personalitat de l'alumne i no amb un ensenyament directe. L'ensenyament directe serà útil d'aquest moment endavant. Els nens dibuixaren també els sòlids geomètrics del natural, i el clar-obscur, que tantmateix és una de les dificultats del dibuix, el donaren aquests infants molt fàcilment. Dibuixat un cilindre que s'havia posat davant seu, un nen, vista la part d'ombra, la senyalà en el seu dibuix amb aquell fi traceig que és un dels exercicis de les C. dels N., i el clar-obscur reeixí exactíssim.

En l'experiment fet a Roma per la Dra. Montessori, s'esdevingueren fets similars i encara més sorprenents amb nens que freqüentaven la classe elemental d'ençà d'un temps més llarg. Per ex.: un nen dibuixà i pintà una orquídea dintre un gerret de vidre que hi havia a la classe. I aquest treball fou judicat després per una persona entesa, com un treball verament artístic.

Els diversos ensenyaments han progressat segons aquella llibertat de desenrotllament que és fonamental del Mètode, i de la qual aquests dolços infants han sabut servir-se perfectament.

L'ensenyament de l'història no començà fins a mitant Abril. Els nens hi han correspost amb molt d'interès, fins a voler fer un resum de les narracions que escoltaven; nens que amb prou feines sabien d'escriure s'han estat una hora i dues asseguts a la llur tauleta escrivint pàgines que apenes se poden llegir; mes elles són un document de l'esperit d'aquests infants.

Les narracions d'història foren documentades amb il·lustracions, fotografies, etc. Per ex.: se'ls va fer veure una imatge en miniatura representant el Rei En Jaume amb la seva cort, fotografies de vestits, d'objectes de l'època, etc. Les narracions eren fetes pel Sr. Martorell amb rara competència i amb ingenua espontaneïtat.

ANNA MACCHERONI

(Seguirà)

POSITIVISME I IDEALISME EN LA CIÈNCIA DEL LLENGUATGE

per KARL VOSSLER

Tinc la certesa que també aquest sistema invertit de la gramàtica està molt lluny de ser rigorosament científic. Pel fet de posar la gramàtica cap per avall, una disposició positivista no es transforma pas en idealista.

Però si el principi de causalitat té algun valor positiu en l'evolució del llenguatge, tots els fenòmens que senyalen i descriuen les disciplines inferiors, tals com la Fonètica, la teoria de la Flexió, la Morfologia i la Sintaxi, han de trobar llur darrera, única i veritable explicació en la disciplina superior, això és, l'Estilística. La nomenada Gramàtica ha de ser transformada totalment en l'estudi estètic de la llengua.

Si la definició idealista: Llengua — expressió espiritual, és justa i legítima, l'història de l'evolució de la llengua no pot ser altra cosa que l'història de les formes d'expressió espiritual, això és, Història d'Art en el sentit més ample de la paraula. Gramàtica és una part de l'Història de l'estil i de la literatura, que per son costat forma part de l'Història general de l'esperit humà i de la llibertat (Història de la cultura).

III

ANÀLISI DEL SISTEMA POSITIVISTA

I. — TEORÍA DE LA FLEXIÓN

I DE LA FORMACIÓN DE LAS PALABRAS

La prova que existeix la connexió abans esmentada entre la Gramàtica i l'Estètica, això és, l'Estilística, la tenim exemplificada en alguns casos especialment eloqüents.

Em col·locaré en el centre de l'edifici doctrinal positivista i triaré un problema dels molts que es presenten en la teoria de la Flexió.

La declinació llatina ha desaparegut gairebé sense deixar rastre en totes les llengües romàniques modernes. Sols l'antic provençal i l'antic francès fins al segle XIII pròximament han servat el sistema de dos casos :

Antic prov. Nom. : *cars*.

Oblíuu : *car*.

Antic fran. Nom. : *chars*.

Oblíuu : *char*.

El fonament d'aquest sistema podria trobar-se de primer en la Fonètica i tal vegada en el fet que en aquestes dues llengües la -s final s'és conservada més llarg temps que en la italiana i en la rumanesa, en les quals aquesta -s final és tan desconeguda com el sistema dels dos casos. A més d'això, sembla corroborar aquest fonament fonètic l'observació, que a França la perduda del sistema dels dos casos, això és, la perduda del nominatiu, tingué lloc pròximament al mateix temps que la desaparició de la -s final.

Això no obstant, entre aquests dos fenòmens per paral·lels que

semblin, no hi ha absolutament cap connexió causal efectiva. Ens en podem convèncer amb un cas pres del castellà. En aquesta llengua la -s final s'és conservada fins al dia d'avui; però els nominatius llatins en -us hi han estat substituïts absolutament pels acusatius en -um (1). Això demostra que àdhuc aquella llengua (el castellà) que amb més fidelitat ha conservat la -s final llatina, ha perdut ensems de la manera més definitiva el sentit per la diferenciació del nominatiu i acusatiu, com ho demostra el fet del castellà d'acudir a la preposició *a* per expressar la relació d'acusatiu *los padres aman a los niños*, contra el francès : *les pères aiment les enfants*.

Hem vist, doncs, que la fonètica no pot donar un fonament suficient per explicar la sort del sistema dels dos casos. Veïam ara si el podrem trobar en el domini de la disciplina immediata, la Sintaxi. De primer moment ens salta al davant dels ulls una observació : quan el cas nominatiu se diferenciava flexivament del cas obliquu, la persona parlant no tenia necessitat de cap mitjà sintàctic especial per donar a entendre l'objecte i el subjecte. Sense perill d'ambigüïtat ni confusió, es podia disposar l'oració en aquest ordre : objecte, verb, subjecte; o bé, subjecte, verb, objecte : *les enfans aiment li pedre*, o bé, *li pedre aiment les enfans*, mentre el francès modern sols permet dir en llenguatge correcte : *les pères aiment les enfants*. Conformement s'és observat que en la mesura en què va desapareixent el sistema dels dos casos, va fent-se cada volta més rar l'ordre : objecte, verb, subjecte (2).

Quina relació hi ha entre els dos fenòmens? ¿És aquesta constància cada cop creixent de l'ordre : subjecte, verb, objecte, una

(1) És una excepció el conegut mot pres del llatí eclesiàstic *Dios* i el curiós mot de l'antic castellà *huebos* <opus en compte del normal *huebra* <opera.

(2) S'és « calculat que en els més antics monuments de la llengua francesa l'objecte va al primer lloc en el 63 % de tots els exemples, en el *Roland* sols el 42 %, en el *Cavaller del Lleó* el 38 %, en *Joinville* l'11 %. També la prosa del segle xvi no ofereix apenes altra proporció a pesar dels seus llatinismes ». Meyer-Lübke, *Op. cit.* Vol. III, p. 799 i L. Wespy, *Zeitschrift für Neufroman.* VI, p. 150 i segs.

conseqüència de la perdua de les característiques flexives o al contrari? El positivista que assajava explicar la destrucció de la declinació llatina per la perdua de la -s, se sentirà també aquí inclinat a veure en la nivellació de les diferències flexives el fonament de l'ordenació de les paraules dintre l'oració en el francès modern.

Ara fixem-nos en la posició de l'objecte de datiu o de genitiu en el francès modern : *Les pères parlent aux enfants* — *des enfants*. Però adoptant la forma perifràstica o variant la posició dels elements : *C'est aux enfants (des enfants) que parlent les pères* — *Aux enfants parlent les pères*, tindriem una infracció de l'ús del llenguatge tan atrevida com si diguéssim : *les enfants aime le père* o bé també... *les pères*, encara que els primers casos no poden donar lloc a cap ambigüitat i encara que amb la preposició *a* i *de* s'adopta el més segur distintiu per la diferenciació dels casos. Així doncs, la perdua de les característiques flexives dels casos no pot ésser considerada com causa o fonament real de l'ordenació de les paraules en el francès modern, perquè aquesta ordenació regeix també allí on no ha tingut lloc aquella perdua, o almenys ha estat substituïda immediatament.

Excepcionalment, això és, amb determinada intenció, en determinats nexes estilístics pot un escriptor permetre's ardideses semblants; per exemple, quan ell vol posar de relleu determinats membres de l'oració per mitjà d'una ordenació desusada : *les officiers commandent aux soldats, et aux officiers commande le roi*, o bé, *Rien ne te sert d'être farine* (La Fontaine). — *Peu de prudence eurent les pauvres gens*. — *Une chose ai-je à dire* (La Fontaine). El positivista acostuma de qualificar casos semblants de arcaïsmes o de llicències retòriques o poètiques, i en conseqüència els separa de la regla.

És necessari que en aquesta ocasió examinem els conceptes d'«arcaisme» i de «llicència retòrica» i que assagem llur solidesa científica.

Quan se tracti d'explicar l'estil d'un poeta com La Fontaine,

caldrà esmentar els seus freqüents arcaïsmes com la seva principal característica. Així doncs, sota el mot arcaïsmes s'entén un mitjà d'expressió estilístic, un artifici poètic. I això que es diu una llicència poètica és també un artifici poètic, sempre que amb aquesta expressió no es vulgui designar una pura negligència, un *lapsus lingual*. Però el *lapsus lingual* no pot ser objecte de la Gramàtica científica, de la mateixa manera que l'error de càlcul no pot ser-ho de les Matemàtiques. Així doncs, reunim els conceptes d'arcaïsmes i llicència poètica en el concepte més ampli d'un mitjà d'expressió estilística. Doncs bé, si la posició dels mots *peu de prudence eurent les pauvres gens* és un mitjà estilístic per posar particularment de relleu la idea *peu de prudence*, què cosa és llavors la posició normal *les pauvres gens eurent peu de prudence*? No és, potser, cap mitjà estilístic?

Per poder contestar, de primer hem de preguntar : Què és estil?

Estil és el parlar individual diferenciat del general. El parlar general no és en el fons potser altra cosa que la suma aproximada de tots o almenys dels més importants parlars individuals. L'ús del llenguatge, en tant que és convenció, això és, regla, és l'objecte de la Sintaxi. L'ús del llenguatge, en tant que és creació individual, és l'objecte de l'Estilística. El mètode inductiu però porta de lo individual a lo general, del cas particular a la convenció, mes no a l'inrevés. Així doncs, primerament Estilística, i en segon lloc Sintaxi! Tot mitjà d'expressió, abans de ser convencional i sintàctic, fou ben sovint i per llarg temps individual i estilístic; i encara que esdevingui comú, no per això deixa mai de ser individual en boca de l'artista original. El gir més vulgar pot sonar de la manera més impressionant i original si és usat en certes connexions del discurs.

En altres mots : tots els elements del llenguatge són mitjans estilístics d'expressió. Tots ells, si se'ls mira dintre d'un període de temps determinat, són arcaïsmes i neologismes ensems; tots ells, si se'ls considera del punt d'obrir estant de qualsevolga

regla arbitràriament construïda, són llicències poètiques o retòriques, puix tot el llenguatge és una activitat espiritual individual. Els termes : arcaisme, expressió retòrica, llicència poètica i altres semblants manquen de tota significació rigorosament científica i representen solament una sèrie de tautologies inexactes, més o menys arbitràries, que en el fons volen significar Istil = Expressió espiritual individual.

Mitjans d'expressió repetits sovint i per molts individus apareixen en la Sintaxi positivista com a regles. Però l'idealista no pot acontentar-se amb la demostració de la freqüència o la regularitat d'una expressió parlada. Ell vol saber la raó per què aquesta expressió és esdevinguda més freqüent, per què aquella altra és romanesca més rara. I la raó és solament per tal com aquesta ha correspost millor que aquella a les necessitats i tendències de la majoria dels individus parlants. La regla sintàctica té son fonament en el caràcter espiritual dominant d'un poble. Aquesta regla vol ésser entesa en el fons de l'esperit de la llengua. Sense motiu han combatut aquest concepte de l'«esperit de la llengua» molts filòlegs de tendència positivista, perquè aquest concepte és un plançó del propi jardí llur, un concepte relatiu, col·lectiu i adquirit per procediments estadístics, i en realitat creat per servir a l'investigació idealista.

Trad. de M. DE MONTOLIU

(Seguirà)

LA PEDAGOGÍA EN LOS CURSOS MONOGRÁFICOS D'ALTS ESTUDIS I D'INTERCANVI

LA PSICOLOGÍA DELS SENTITS
DINS EL MÈTODE MONTESSORI

Aquesta va ser la matèria tractada per la Sgna. Anna Maccheroni en les seves tres lliçons, donades durant els mesos d'Abril i Maig darrers.

I

L'educació sensorial no vol dir precisament educació dels sentits, sinó educació per l'exercici metoditzat dels sentits, que promou actes d'intel·ligència i de voluntat dels quals resulta per llei biològica un desenrotllament.

La sensació va de la perifèria al centre nerviós pels nervis aferents i la reacció va del centre a la perifèria pels efferents; el primer d'aquests dos moments, és un fet passiu, però el segon és un fet actiu i moltes vegades voluntari i encara més sovint intel·ligent.

En el període pre-escolar s'estabilitza aquesta doble funció; de primer les reaccions són imprecises, podem dir que els camins d'anar i tornar no són fressats i és en aquest període que es fressen.

Totes les impressions que el nen reb en la primera edat s'apil·lota en un caos pesant.

Bain ha dit : «La consciència de les diferències és el principi de tot exercici intel·lectual, el primer pas de la ment cap a la distinció».

El mètode Montessori posa a les mans del nen una sèrie metòdica de sèries d'objectes preparats per a exercicis de distinció i classificació segons els llurs diferents atributs. Cada una d'aque-

lles posa en evidència un sol d'aquests; els cossos que les formen perden la materialitat, quasi deixen d'ésser cossos perquè lo únic que impressiona el nen, és la corresponent qualitat diferencial que d'aquest mode es substantiva. Els objectes per l'ensenyament dels colors, per exemple, sols se diferencien entre ells pel color.

El primer exercici és conèixer l'identitat de dos objectes, entre uns quants de diversos. El reconeixement de l'identitat es fa doncs per mitjà del coneixement de la diferència. Si només donéssim al nen objectes iguals, fóra molt difícil de fer-li comprendre aquesta igualtat.

En aquest exercici l'intel·ligència labora sobre una sola idea, la de l'atribut corresponent, i no sols es provoca i sosté la consciència en el moment actiu de la sensació, sinó que s'obté una atenció igualment sostinguda sobre la sensació, i el sentit és obligat per l'intel·ligència a una labor exacta. El segon exercici és distingir els graus. El material per aquests exercicis l'anomena la D.ª Montessori «Gimnàstica de l'intel·ligència» perquè el nen repeteix l'exercici; i el repeteix fins a un determinat punt de sacietat que senyala el desenrotlle i l'intuïció o presumpció d'una capacitat superior. El resultat és un desenrotlle, si parlem biològicament, i una voluntat en l'ordre moral.

Difereix del culte, l'home inculte, en què els seus coneixements són directes, mentre que aquell coneix les coses segons un ordre preparat en la seva intel·ligència.

Els coneixements de l'inculte són limitats als coneixements que ha rebut pels sentits; el culte a aquests pot afergir-n'hi molts de l'intel·lecte en virtut de l'ordre propi.

L'antiga lliçó de coses ofereix al nen un conjunt desordenat de sensacions, una estranya associació d'atributs o qualitats, sense més nexa que el trobar-se reunides accidentalment sobre un mateix objecte; en comptes d'una associació d'atributs lligats per la identitat, contrast o gradació.

La lliçó de coses és un fet essencialment receptiu, el nen observa, quan més fa. Mentre que la metòdica educació sensorial

és un fet constructiu, i de més a més tot ordenant les idees, eixampla l'intel·ligència.

Els objectes d'aquests exercicis, ja no són objectes; la matèria s'és esvaïda; ha romàs només la qualitat, i el sentit l'estudia com obedient criat de l'intel·ligència.

II

El primer interès que el material desperta en el nen és viu, però passatger; el vol sols per tenir-lo. Després ve un segon interès més recollit, una curiositat aciençada. Tan prompte s'és produït el segon interès, s'estableix l'orde espontaniament i ja existeix sempre més.

L'interès és provocat per l'objecte extern però s'apoya en algun fet intern, i sols així s'explica que els nens treballin amb aquella constància que ens sembla paradoxal.

La Sgna. Maccheroni va corroborar els anteriors conceptes amb una munió de succeïts en Cases de nens.

La lliçó en el mètode Montessori, és un breu episodi, un toc lleuger que donem al nen per guiar-lo, per ensenyar-li el camí, i amb aquesta lliçó li ensenyem l'ús del material i algunes vegades les paraules.

Amb la repetició lliure de l'exercici, ve la maduració, l'elaboració i construcció de les idees. i és conjuntament que apareix l'obediència, en la qual poden considerar-se tres moments.

En el primer el nen obeeix a un impuls intern que ell ha sentit sols per una vegada, i que l'ha obligat a fer bé un exercici.

El segon moment correspon a un estat que tan sols coneix el nen mateix i fora del qual no podria fer bé l'exercici.

El tercer moment representa la maduració de l'intel·ligència i el nen pot llavors repetir l'exercici totes les vegades i en qualsevol moment.

Després d'aquesta maduració, el nen, al fixar-se en lo que està sota el domini dels seus sentits, fa descobertes, la valor de les

quals és molt més gran per a l'educació que el dels coneixements comunicats pel mestre; el nen té desig de repetir l'exercici o fer-ne de nous i aprendre altres coses.

Les idees no poden ensenyar-se, es formen a conseqüència d'una sensació; nosaltres podem ensenyar el nom i donar medis per distingir-les i ordenar-les.

Féu la Sgna. Maccheroni tot seguit una crítica breu d'alguns mètodes d'experimentació en Psicologia, i acabà afirmant que només la mestra Montessoriana té el privilegi de poder observar el nen lliure d'influències pertorbadores i de deformades vestidures.

III

En la terça conferència diu la Sgna. Maccheroni que els fets externs poden servir de mesura, però no són essència, i a seguit cita una munió de fets ocorreguts en escoles de Roma i de Barcelona, fets de joia en la consciència i en la subconsciència del propi avenç, fets de persistència en el treball en formes diverses. De tots aquests i molts d'altres se'n dedueix que l'atenció és espontània (ve de dret de l'interior), i la persistència és voluntària. La imposició queda exterior a l'esperit. En la llibertat del nen es poden descobrir les lleis de la seva psichis.

Si volem seguir les lleis psíquiques del treball en el nen, haurem de mesurar per a cada un i representar-lo gràficament per una ratlla, distinta la de cada nen, de la qual podrem deduir les lleis dites.

I per últim, fou considerat el comportament del nen del punt de vista moral estant. El nen que és lliure en el treball exercita totes les facultats de la seva ànima : intel·ligència, sentiment i voluntat; adquireix hàbituts de treball, ordre, obediència, bon dat, etc., i cada un dels seus actes té una gran valor perquè es fruit de la vida anterior, síntesi de la present i impuls de la futura.

DOLORS CANALS

LA EXPLORACIÓ METÒDICA DE L'AMBIENT FÍSIC

Els objectes que usem, les plantes que creixen a la nostra vora, els animals que conviuen amb nosaltres, els accidents del terren amb què topen els nostres passos i les nostres mirades, els fenòmens físics i atmosfèrics que presenciem, el Sol que'ns il·lumina i escalfa i fins els astres inaccessibles que lluen en el cel rompent la foscor de la nit : tot això junt constitueix el nostre ambient físic.

Observar-lo, estudiar-lo, coneixe'l és d'alta importància per a nosaltres, no tan sols perquè aquesta activitat mental ens ha de produir abundosos fruits espirituals, sinó perquè el seu estudi ens enriquirà amb un cúmul de dades i coneixements que ens permetrà d'utilitzar, el dia que ens convingui, els elements d'aquest ambient; dò magnífic, font inagotable de riqueses i joies, que a mida que vagi sent més ben conegut, podrà ésser també més intensament explotat.

Per altra part, per un home absolutament ignorant, un nen petit, per exemple, l'ambient és un mortal enemic. Confieu-li una criatura humana en aquestes condicions. Què en resultarà? En canvi es mostra fidel, generós, agraït, en ses relacions amb l'home instruit, i amb tot aquell que demostra posseir ben aguiçada la punta fina de l'intel·ligència.

Ara bé : ¿còm l'explorarem aquest ambient, per on començarem l'estudi d'aquest cúmul d'imatges i de fets, de manera que les dades recollides en les nostres observacions no es presentin en forma d'aglomeració inútil de la qual l'esperit no pot treure una mínima conseqüència?

¿És vertaderament molt útil per a la nostra vida espiritual o per les pràctiques de la vida, l'haver recollit unes quantes pedres, plantes, el conèixer els noms de les muntanyes que tanquen el

nostre horitzó o dels rius que reguen la nostra contrada? Conèixer tot això, té indubtablement la seva petita importància, però si aquests coneixements no van relligats entre sí, si el nostre esperit no sab representar-se'ls de nou formant part d'un conjunt orgànic, i si en pensar en aquestes coses no sabem pensar ensems en les llurs relacions, poca cosa hem après; les dades recollides i tan sols juxtaposades en el nostre esperit, volaran com fulles seques quan violents interessos vinguin a omplir la consciència.

En canvi imaginem-nos una exploració ordenada d'aquest ambient, una exploració perseguida amb constància, penseu en un home o en un noi atent a tot lo que el volta, prenent nota de lo més important, recollint tot lo que s'ofereix generosament i pugui tenir algun valor, classificant lo observat, repetint experiències i acompanyant els resultats; un home o un noi, en una paraula, que, posseït de l'esperit científic, visqui dintre el seu ambient quotidià com un savi dintre el seu laboratori.

¿No és cert que aquest home o noi arribaria a posseir una veritable intel·ligència educada, i que els seus coneixements formarien un tot orgànic que aniria enriquint-se cada vegada més i que en lloc de desaparèixer amb facilitat davant de qualsevol nou interès, mantindrien viu una multiplicitat d'interessos, ideal aquest tan difícil d'assolir?

Perquè l'exploració de l'ambient doni un resultat complet, es necessiten dues condicions: primera, una gran ingenuïtat en les observacions, entregar-se per complet al món exterior com qui es llença confiadament al mar per pendre un bany un ardent dia d'estiu; i segona, un mètode, una guia de treball, per evitar que les nostres mirades saltin inquietes de l'una cosa a l'altra, i perquè les nostres mans trobin una ocupació precisa.

La següent guia de treball està destinada als mestres. No obstant, pot també ésser utilitzada pels nois. Jo tinc la plena seguretat que tot aquell que treballi en aquesta forma, exercitant-se a llegir i estudiar ordenadament en les coses mateixes, farà vertaderes descobertes; no tan sols en el sentit de trobar coses

noves, sinó en un altre, que per tot home i per tot mestre té una gran importància: en el sentit de tornar a saber les mateixes coses, però *d'una altra manera*.

D'aquesta *altra manera de saber les coses* en beneficiarà en primer terme el mestre que s'hagi decidit a convertir-se en un humil i infatigable explorador; però aquesta altra manera influirà immediatament sobre els seus deixebles.

L'ambient físic comprèn, com hem apuntat al principi: el cel, l'aire, la superfície de la terra, l'aigua, les plantes i els animals.

La següent guia de treball està dividida en dues parts: la primera, destinada a l'estudi del cel i de l'atmosfera; en la segona, anirem donant indicacions generals per l'estudi de les plantes, els animals i les pedres de la localitat.

ESTUDI DEL CEL ⁽¹⁾

L'HORITZÓ. — Després de fixar en l'horitzó els punts cardinals, descriure i dibuixar lo que es veu en la meitat nord i lo qu'apareix en la meitat sud.

— Observar-lo durant uns quants dies i anotar: a) lo que és en ell permanent, b) lo que canvia i quins canvis s'experimenten.

— Si hi ha una muntanya pròxima a la localitat, dibuixar l'horitzó que's divisa del cim estant i comparar-lo amb el que limita la localitat.

EL SOL. — Observar el Sol a diverses hores del dia amb l'objecte de veure si varia el seu tamany.

— Observar freqüentment la sortida i la posta de Sol sempre d'un mateix punt estant. Pendre nota de l'hora exacta i senyalar en el dibuix de l'horitzó el punt per on surt i per on es pon.

(1) El present *Syllabus* és un arranjament molt lliure, o, més ben dit, un treball inspirat en l'obra de Ernst Piltz titulada *Naturbeobachtung des Schülers in der Heimat*.

L'EXPLORACIÓ METÒDICA DE L'AMBIENT FÍSIC

(Aquestes anotacions són especialment importants els dies 21 de Març, 21 de Juny, 23 de Setembre i 21 de Desembre (1).

— Comptar quants minuts i segons transcorren d'ençà que el disc del Sol toca la línia de l'horitzó, fins que desapareix per complet.

— Midar la duració dels crepuscles matinals i vesperals, és a dir, el temps que transcorre entre l'aparició de la primera claretat del matí i l'aparició del disc solar; i el que transcorre entre el moment en què desapareix el Sol darrera l'horitzó i la desaparició de tota llum.

— Observar el curs del sol en el cel, i determinar la seva direcció.

— Observar el tamany de l'arc que descriu el sol en sa carrega en les citades èpoques de l'any. Comprovar quan és més gran i quan més petit.

— Observar les finestres de la casa que reben el sol durant l'estiu i no'l reben durant l'hivern. Relacionar aquestes observacions amb les que s'han fet sobre l'arc que descriu el sol en les estacions indicades.

— Observar les direccions i llargades que pren l'ombra d'un pal vertical durant les diverses hores del dia. (Per midar les ombres és utilíssim construir un metre quadrat de fusta que porti al mig un pal clavat verticalment. El quadrat ha de nivellar-se bé per medi d'un nivell d'aigua).

— Senyalar damunt l'aparell anteriorment descrit la posició de l'ombra a les set del matí i a les cinc de la tarda del mateix dia, com s'indica en el gravat. Traci's després la bissectriu de l'angle i comprovi's si senyala sempre la direcció del sol a migdia.

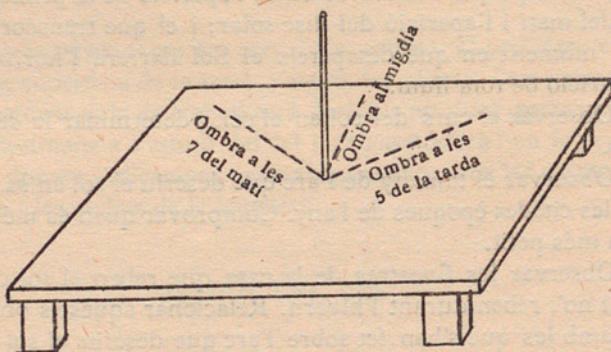
— Repetir l'anterior en diferents dies i èpoques de l'any, constatant el fet observat.

— Traçar damunt l'aparell midador d'ombres una circumfe-

(1) Cal advertir que, donat el cas que el dia estés cobert, és convenient pendre les anotacions durant els mesos indicats des dels dies 16 al 26. D'aquesta manera el punt exacte pot trobar-se intercalant-lo entre els que s'han senyalat en aquestes dates.

rencia fent centre en el peu del pal. Senyalar damunt aquesta circumferència els punts on cauen les ombres del pal els dies 21 de Març, 21 de Juny, 23 de Setembre i 21 de Desembre, a les vuit del matí i a les quatre de la tarda.

— Midar en aquests dies la llargada de l'ombra a les dotze del dia, i observar quan és aquesta més llarga i quan és més curta.

— Construir un rellotge de sol.

— Trobar la relació que existeix entre el pujar i el baixar el sol al traçar en el cel el seu arc diurn i les llargades de les ombres en les diferents hores del dia.

— Trobar la relació que existeix entre les altures del sol i les llargades de les ombres preses a les dotze del dia, durant les diverses èpoques de l'any.

— Trobar la relació que existeix entre els fenòmens: a) La creixença o l'escurçament de les ombres; b) l'altura del sol en el cel; c) la puja o baixa de temperatura dintre d'un mateix dia.

— Trobar la relació que existeix entre els fenòmens següents: a) Les llargades de l'ombra a migdia en diverses èpoques de l'any; b) augment o disminució del tamany de l'arc que descriu el sol; c) duració del dia i la nit; d) hores de sortida i posta de sol.

L'EXPLORACIÓ METÒDICA DE L'AMBIENT FÍSIC

— Comparar els diferents tamanyes de les porcions d'horitzó senyalades pels punts de sortida i posta de sol els dies 21 de Març i 23 de Setembre.

LA LLUNA. — Observar la posició del sol i de la lluna quan aquesta surt o es pon.

— Calcular quantes dotzaves parts de la lluna està il·luminada i comparar-les amb les hores que fa que el sol es trobava al mateix lloc. (Es pràctic escollir el punt situat en direcció del Sud).

— Observar les posicions del sol i de la lluna durant la lluna plena i la lluna nova.

— Observar la direcció en què sembla moure's la lluna. Comparar aquesta direcció amb la que segueix el sol.

— Unir els extrems dels corns de la lluna amb una línia recta imaginària. Traçar al mig d'aquesta recta una perpendicular. Què s'observa en la direcció en la qual ha desaparegut el sol?

— Observar l'augment o disminució de l'arc que descriu en el cel la lluna plena i comparar-lo amb el que sofreix l'arc que descriu el sol. (Compari's en els mateixos dies).

LES ESTRELLES. — Midar amb un transportador, damunt d'un mapa del cel, els angles que formen les estrelles de les principals constel·lacions. Reproduir aquestes en gran per separat. (Aquests dibuixos poden utilitzar-se a classe).

— Observar en el cel aquestes constel·lacions i reconèixer llurs principals estrelles.

— Observar quines són les que es veuen sempre en el cel i quines surten i es ponen sobre l'horitzó.

— Observar l'estrella Polar i el seu curs.

— Observar diverses vegades a la mateixa hora algunes estrelles i comprovar si es mantenen sempre al mateix lloc. Observar com canvia la llur posició relativa al sol.

— Observar les planetes visibles i comparar-ne la llum amb la d'altres astres.

— Observar si les planetes canvien la llur posició relativa amb les estrelles.

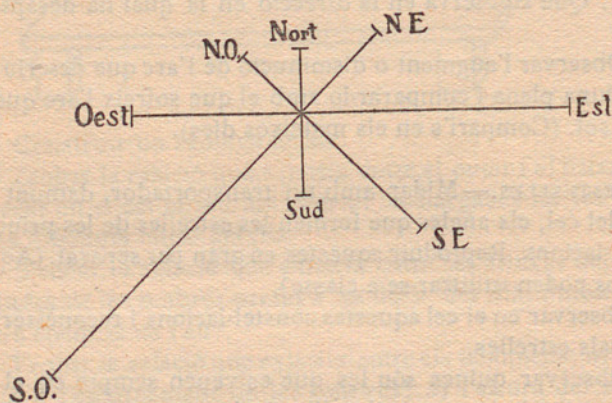
— Quan una cometa apareix en el cel, observar el temps que permanence visible, sa forma i la direcció de la cua.

— En el mes d'Agost, observar la pluja d'estrelles i la direcció que porten.

L'ATMÒSFERA. — Pendre les temperatures a l'ombra a les set del matí, a les dues de la tarda i a les nou del vespre, durant tot l'any (1).

— Observar les temperatures dels subterranis durant hivern i istiu i comparar-les amb les recollides a l'aire lliure.

— Observar diàriament la direcció del vent. Al final de cada mes pot exposar-se l'observat en la forma del gravat.

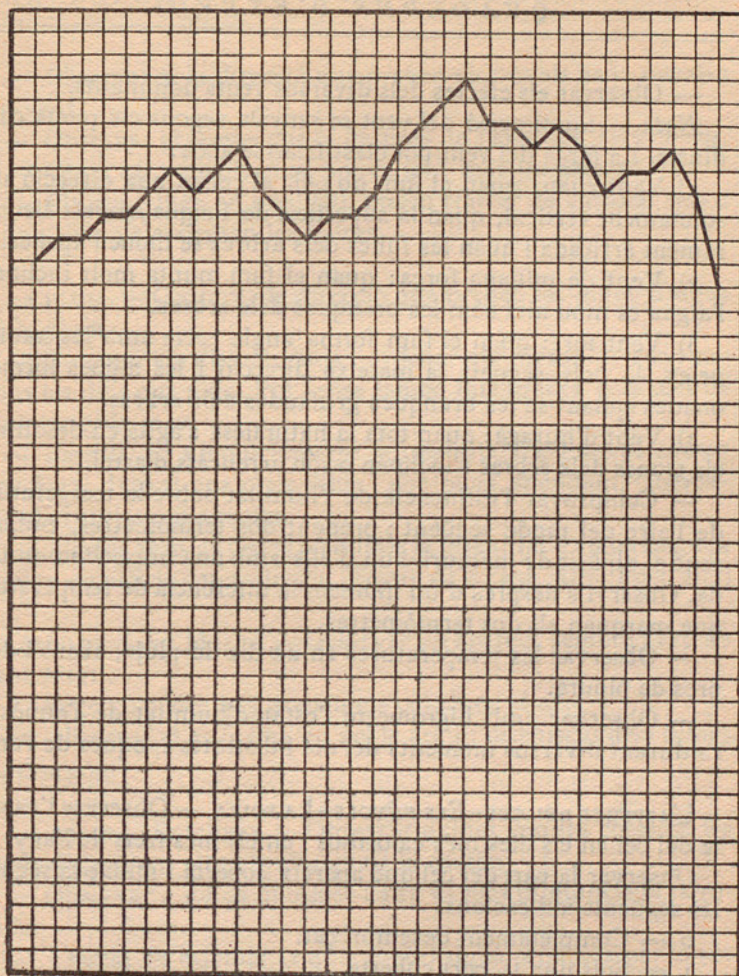
La llargada de les línies és proporcionada al nombre de dies que els vents han estat dominants.

(1) Es molt convenient com se fa en algunes escoles, recollir les temperatures i exposar-les després en forma de gràfica.

MÀXIMES, MÍNIMES I MITJANES

Graus

+ 30
+ 29
+ 28
+ 27
+ 26
+ 25
+ 24
+ 23
+ 22
+ 21
+ 20
+ 19
+ 18
+ 17
+ 16
+ 15
+ 14
+ 13
+ 12
+ 11
+ 10
+ 9
+ 8
+ 7
+ 6
+ 5
+ 4
+ 3
+ 2
+ 1
0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

Dies

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Temperatures màximes durant el mes de.....

— Observar els efectes dels diversos vents dominants.

Nota. — La direcció del vent se senyala segons els punts cardinals. La força del vent pot classificar-se aixís:

1) Vent suau: quan el fum no puja al cel en una direcció absolutament vertical, quan la superfície de l'aigua apareix lleugerament arriçada i quan les fulles dels arbres se mouen apenes.

2) Vent de mitjana força: quan el fum munta molt inclinat, l'aigua es mou així com les branques dels arbres.

3) Vent fort: quan el fum forma angle recte amb les xame-neies, la pols segueix la mateixa direcció i les aigües formen onades agitant-se les branques gruixudes dels arbres.

4) Vent d'huragà: quan tota la naturalesa s'agita en desordre; els troncs dels arbres s'inclinen o són arrencats d'arrel.

— Comprovar l'influència de l'humitat sobre la temperatura de l'aire del mode següent: prenent dos termòmetres, embolicant el dipòsit de mercuri d'un d'ells amb una musselina mullada. Observi's després d'un moment la diferencia de temperatura que marquen els dos termòmetres.

— Observar les temperatures en un dia de pluja, abans i després de ploure.

— Observar amb higròmetre l'estat d'humitat de l'atmosfera durant diversos moments del dia i distintes èpoques de l'any.

L'ASPECTE DEL CEL—ELS NÚVOLS—LA BOIRA. — Observar l'aspecte del cel en els dies més calorosos i en els més freds de l'any.

Observar la part del cel que apareix coberta i midar-la seguint les següents indicacions.

0 = Completament desembraçat.

1 = Sols una $\frac{1}{4}$ part coberta.

2 = La $\frac{1}{2}$ del cel cobert.

3 = Quasi tot cobert.

4 = Cobert del tot.

— Observar freqüentment la forma, el color i la direcció en què es mouen els núvols.

— Observar si la direcció que prenen els núvols és la mateixa del vent.

— Observar el temps que fa després de l'aparició dels *cirrus*.

— Observar on es formen boires amb més freqüència.

— Els que viuen en una vall, poden tractar de calcular fins a quina altura s'aixequen les boires.

LA PLUJA. — Observar la direcció que prenen les gotes d'aigua de la pluja.

— Comptar els dies de pluja i ordenar els mesos de l'any segons els dies que plou. Pot fer-se també una gràfica dels dies de pluja de cada mes.

— Recollir en un pluviòmetre la quantitat d'aigua que cau en una hora, durant una pluja feble i una pluja abundant. Comparar els resultats obtinguts.

— Calcular amb les dades recollides la quantitat d'aigua caiguda en una superfície determinada. (Sostre de la casa, jardí, hort, etc.)

L'ARC DE SANT MARTÍ. — Observar on apareix sempre l'arc de Sant Martí.

— Seguir l'ordre que prenen els colors en el arc.

— Observar si es forma un doble arc i l'ordenació dels colors en el segón.

LA ROSADA.-EL GEBRE. — Observar quines són les coses en les quals s'observen més els efectes de la rosada.

— Observar a quina època de l'any és més pronunciada la rosada.

— Tractar de calcular la quantitat d'aigua produïda per la rosada en una superfície qualsevol.

— Observar en quina època de l'any es presenta amb més freqüència el fenomen del gebre.

LA NEU. — Observar el tamany i forma dels flocs de neu.

— Un dia de forta nevada, pendre un tube de llauna o fusta que tingui una secció transversal de 100 cm.² d'àrea i clavi's a la neu, prenent després la precaució de tancar-lo a nivell de terra amb una placa de llauna o zinc. La columna de neu es deixa fondre i s'amida la quantitat d'aigua que en resulta. Amb aquesta dada pot calcular-se la quantitat d'aigua que representa la neu caiguda sobre qualsevulla extensió.

— Pendre nota dels dies de nevada de l'any.

— Observar l'acció del vent sobre la neu.

— Observar la neu en els congostos i en les pendents de les muntanyes.

LA PEDREGADA. — Observar l'estat de l'atmòsfera que generalment precedeix a una pedregada.

— Observar els núvols on se forma.

— Observar l'efecte de la pedra sobre les plantes i els cultius.

— Pendre nota dels efectes que produeixen els mijans defensius que s'utilitzen a la comarca contra la pedregada.

LA TEMPESTA. — Observar els fenòmens atmosfèrics que anuncien una tempesta.

— Observar l'altura baromètrica i la temperatura abans, durant i després de la tempesta.

— Observar després d'un matí d'istiu calorós en el qual el vent i els núvols segueixen direccions contraries, quin temps fa a la tarda.

— Observar les formes i coloració dels núvols abans d'esclatar una tempesta.

— Observar la direcció que pren la tempesta.

— Calcular per mijà del temps que's triga a sentir tro després del llampec, la distancia a què es troba.

— Observar si els llampecs que apareixen en el zènit van seguits d'un tro fort o feble.

— Observar el caràcter de la pluja durant una tempesta.

L'EXPLORACIÓ METÒDICA DE L'AMBIENT FÍSIC

Mes:		Localitat:					Any:	
Dia i hora	1 El Sol	2 La Lluna	3 Les estrelles	4 Temperat. ^a	5 Vent	6 Núvols	7 Pluja	OBSERVACIONS
	Sortida i posta. — Si pot ésser, la altura del sol a mig-dia. — Eclipsi si n'hi ha.	Lo mateix que el sol.	Estrelles, planetes o cometa observades.	Les observades.	L'observat.		Boires, rosada, gebre, neu, etc.	Crepuscle. — Arc de San Martí. — Tempestes. — Llampecs. — Humitat. — Temperatura de l'aigua. — Observacions sobre l'aigua que porta el riu. — Gelades. — Absència o tornada d'ocells, insectes, plantes, etc. — Els treballs agrícoles, etc.

Al peu poden indicar-se les temperatures màximes, mínimes i mitjanes del mes; el vent dominant, classe de vent predominant: feble, fort, etc.; cobertura del cel; nombre de dies de pluja, de nevada o de tempesta.

- Observar en quin més de l'any tenen lloc més tempestes.
- Observar els efectes de la tempesta sobre la terra, els arbres, els animals i els cultius.

Les observacions d'un mes han de comparar-se amb les d'un altre, i d'aquesta comparació han de compondre's una serie de sentencies curtes com a resum. El caràcter de les sentencies pot ésser el següent :

Durant aquest mes han caigut o'20 litres d'aigua per hectàrea. Aquesta quantitat permet..... (assegurar l'aigua de les fonts o començar la sembra en bones condicions, etc.).

REPRESENTACIONS GRÀFIQUES

Algunes de les observacions recollides poden també exposar-se en forma de gràfiques.

Damunt d'un cercle, per exemple, poden acolorir-se sectors corresponents als dies de pluja del mes, o de núvols, etc. També poden fer-se gràfiques de les temperatures màximes, mínimes i mitjanes.

JOAN PALAU VERA

L'ESCOLA CATALANA D'ART DRAMÀTIC

LA CULTURA TEATRAL

Els problemes que afecten a la cultura general de Catalunya, d'un quant temps en aquesta part, han despertat d'una manera preferent l'interès dels nostres homes de positiu valer, i gracies a aquesta circumstancia, avui per avui, s'ha desenrotllat entre nosaltres una activitat veritablement consoladora, per tot allò que d'aprop o de lluny pot tenir que veure amb el procés, en l'avenir triomfador d'aquesta cultura que estímem com l'arma més eficaç per plantar cara a tota mena de lluites com s'aveïnen a l'entorn de nostres insaciabls aspiracions.

Preocupa aquells homes d'una manera gran, el problema de la cultura general, d'aquella cultura que no té nom amb què classificar-se, de aquella cultura espiritual que no fa savis, però que fa homes d'un refinat instint, capaços de soportar la llibertat més generosa i de saber-se'n servir en bé propi i dels altres, d'aquella cultura que vol dir amor, d'aquella cultura que vol dir transigència que és emblema de fortitut i serenor, que en una paraula pot servir de base i fonament a la tradició de tot un poble. I els preocupa també, a l'entorn d'aquesta cultura mare, resoldre un sens nombre de problemes que afecten a les diverses i nombroses branques de la que podríem dir-ne cultura general.

És admirable donar-se compte de les activitats que en aquest sentit se despleguen formant creuada redemptora.

En totes les manifestacions del saber social, té avui Catalunya posats els seus amors predilectes i sia per iniciativa particular, sia per iniciativa de les corporacions, si no ens podem tenir per completament feliços en lo que's refereix a orientacions definitives, podem considerar-nos-ho en lo que respecta a manifestacions inicials d'aquest procés bellament salvador, ple d'esperances.

Si tota implantació en el sentit cultural es troba plena de dificultats, cal fer present que la nostra, la que una immerescuda deferència ens ha posat en mans, és de les que ocupen lloc preferent quant a problemes a resoldre, que són doblement intricats i de solucions poc menys que

inconegudes, a causa de la manca de precedent per un costat, i de l'equivocada visió que'n tenen la majoria dels elements que hi deuen concórrer.

Jo no sé d'enlloc on se pugui trobar un perfecte patró d'escoles de teatre. Totes les reglamentacions s'estrellen davant la realitat, tots els càlculs resulten defraudats, les sorpreses constants arriben a fer vacil·lar al més enhardit. I si això s'esdevé en països, on per sort d'ells compten amb una veritable tradició teatral, ¿què té de passar aquí on en aquest sentit tot és per fer, i apenes si trobem lo necessari per fer-ho?

No cal pas amagar, que un dels motius que més influeixen en la relativa divagació de la nostra obra de tanteig és, com hem dit fa poc, la equivocada visió que solen tenir-ne molts dels elements que hi concórrer, i ens referim especialment, en dir-ho, a molts dels alumnes que se'ns acosten.

Una branca de l'art que fins avui ha viscut entre nosaltres desenrotllant-se a pler de les seves expansions, no podia menys de donar-nos elements refractaris, no a una cohibició que seriem els primers a condemnar, més tan sols a un senzill examen de consciència.

Volem que la nostra Escola sigui el lloc on trobin cabuda totes les arts que es conreen en el camp del teatre; que de l'obra individual a la del conjunt més complet, s'hi reuneixin medis i elements per al seu perfeccionament; que totes les aplicacions, que totes les arts auxiliars hi tinguin estada, i que cap element que vulgui cooperar a l'obra teatral de Catalunya es trobi allunyat d'ella; no fer artistes, que ningú en farà al que no ho sigui; no promoure genis, que aquell que's mostri tal ho deurà més a Deu que als homes; no cohibir temperaments sota la ridícula prescripció de les regles mesquines; sinó més bé emparar paternalment les intencions sanes, posar elements de perfecció en mans triades, constituir un aplec d'homes discrets, molt més útils per l'art i per la societat, que'ls genials escadocers. Tenim signes d'esperances per creure en el triomf de la nostra empresa.

No fa vint anys, fóra d'aquestes ensenyances oficials que han patit sempre de l'incurable mal de la rutina, cada català devia erigir-se en mestre de si mateix, si anhelava especialitzar-se en tal o qual cosa desitjada.

Era precis un esforç terriblement combatut per tota mena de deficiències, debatre's en mig d'una indiferència tràgica que posava a prova la

voluntat més vehement i més ben dotada; emancipar-se de tota mofa, imposar-se a tot contradicció, triomfar per un va-i-tot que significava anticipament de vida i de forces, tastar en cert mode lo que deu ésser el veritable martiri en la persecució d'un ideal.

Avui en canvi, cada amor sol trobar la seva llar, cada devot el seu altar, el temps no passa en và, i és precis beneir el temps que passa, si sab sembrar a temps la fecunda llevor, que preconisi un demà ple d'abundors sense límit.

Generalment, quan se parla de cultura, se sol atinar, ans que tot, en lo que deuen fer i com ho faràn els homes que's posen al cap del moviment. Mai, generalment, s'atura en considerar qui seràn i com se conduiràn els jóvens cridats a beneficiar del saber dels seus mestres, i si se'n parla és a corre-cuita i emmotllant-los a un sens nombre de capítols relatius a obligacions reglamentaries, les més de les vegades absurdament ridícoles i cohibidores. No obstant, no és pas així com jo desitjo parlar del procés del deixeble en relació a la nostra Escola.

Voldria parlar-ne en sentit general, permetre'm certes consideracions que intentin afinar la tasca d'ells amb la nostra, posar-nos d'acord en certs i determinats punts que jo estim essencials si volem fer feina positiva. ¿I quin altre deu ésser nostre desig sinó aquest de fer feina positiva per correspondre al bell gest dels que han fet possible l'existència de la nostra Escola?

Ésser un perfecte deixeble ofereix més dificultats que no sembla i consti per endavant, que no'm refereixo a les dificultats que tenen que veure amb el deixeble aprofitat, amb aquella casta de deixebles que tot ho redueix a una preocupació d'estricta compliment i que està mancada en absolut de personalitat.

Les majors dificultats en què es troba el deixeble que vol ésser perfecte són d'un ordre purament sentimental i consisteixen en possessionar-se a la perfecció del seu comès, més per tot allò que de primer moment pot semblar estrany a les ensenyances que persegueix, que no pas per lo que més directament les afecta. Però per arribar a una perfecta intel·ligència respecte a punt tan important, això és, per tractar de posar-nos en vies d'una relativa perfecció, devem abans donar-nos compte de la realitat del nostre mode d'ésser, a fi que amb perfecte coneixement de causa siguem prou forts per fer una bona espurgada de defectes, quedant en situació d'una bella i fructífera brotada.

Cantant sistemàticament els elogis de la nostra raça, glosant les virtuts i les qualitats que'ls altres ens reconeixen, no farem més que disposar-nos a una certa i dissimulada momificació de les nostres aspiracions. És precis que'ns esparonem en la dissecció de certs aspectes que hem confòs a altra tanda de qualitats i que perjudiquen terriblement l'avenç positiu de moltes coses empreses.

L'actuació catalana, en tots els problemes que integren la cultura del nostre poble, deu vèncer forçosament un sens nombre d'obstacles, fills, en sa major part, d'aquestes qualitats que revesteix la nostra constitució individual, tornades defectes per un seguit procés d'exuberancies indubtables en estat latent.

Parlar de l'obra cultural que deu imposar-se un poble; dels sacrificis que és precis realitzar per assolir-la; de l'esforç que col·lectivament i individualment deu aportar-hi el mateix poble que la sol·licita, és parlar de coses que positivament afalaguen força, però és parlar sempre!

El poble que com el nostre té en cert mode el dò de la paraula i l'eleva a categoria de vici, parla d'aquestes i d'altres coses, que l'inviten a fantasiar sense perill d'una absorció completa, perquè es pensa que fent-ho així compleix amb un deure d'alt civisme; perquè les més de les vegades creu de bona fe, que l'alcanc màxim de lo que's deu fer, fineix en la darrera lletra de la paraula que ho pregona. Però ve l'acció a reclamar el pagament de lo promès i ben sovint troba la porta closa amb l'honrat ciutadà fòra de casa, sota els raigs apacibles del sol, que l'invita constantment a imaginar, a imaginar sempre!...

No parlareu amb un sol català que no's mostri entusiasta de l'obra de cultura que deu imposar-se Catalunya i que no tingui una certa traça en relacionar-la amb lo que de més avençat en aquest ram es realitza a l'estranger. Perquè jo no sé si us heu fixat, que la major part de catalans tenen la visió d'una Catalunya grotesca, inspirada amb tal o qual nació estrangera, com més estrangera millor, que us parlen de les sabates del museu de Cluny i no saben per on s'entra a l'arxiu de la Corona d'Aragó.

No cal dubtar que som gent d'imaginació, d'una certa visió especial i en certs aspectes sorprenent, però aquesta visió, aquesta imaginació, desfocades, fa de nosaltres una mena de genials incomplets per la mateixa obra de cultura que perseguim.

Pràctics? Oh! heusaquí un adjectiu que constituí l'heràldica catalana i que jo sempre l'he tingut per insult a causa de la gran i rebaixadora

mentida que enclou. I és que de Catalunya i dels catalans, tant pel bé com pel mal, se'n sol tenir una mesquina visió per la llur desfocada personalitat.

Pràctics s'és dit als catalans que del petit comerç han tret un lucre a l'altura de les llurs raquítiques aspiracions, als catalans de l'estalvi, als catalans de l'avarícia. Pràctics no's podran dir mai, els catalans que no saben o no volen aparellar les seves qualitats exuberants al procés metòdic d'un pla cultural, que faci d'ells alguna cosa de bo i de profitós pels altres. El major mal que patim els catalans, radica en una de les nostres qualitats més poderoses. Servim per tot.

Rarament el català emprèn per primera vegada la realització d'una cosa, sense que la realitzi millor que ell mateix i els altres no esperaven. Aleshores recau damunt d'ell la fatídica lloança — *per no haver-ho fet mai, se'n ha sortit força bé* — i en la generalitat dels casos l'aventura fineix allí on ha començat. Ha demostrat que sense haver-ho fet mai se'n sortia passadament i es creu que ja ha fet més que no devia, perquè ha satisfet en cert mode lo sport de l'improvisació.

Però si al mateix català tan ben dotat li imposeu el deure de perfeccionar allò que improvisadament ha resolt a meravella, veureu creuar pel seu rostre una certa impressió de contrarietat que degenera en rebel·lia i, com a perfecte fill d'aquesta branca d'extrema raça llatina, comença a sentir menyspreu per allò que havia cregut tan fàcil i acaba per renegar-ne i per abandonar-ho, perquè tem en el fons el possible desencant del que ell fiava per complet a la seva genialitat.

I lo pitjor del cas és que aquesta desamor a la constància, a la insistència d'allò que'ns proposem, el solem sofrir els que'ns proposem una fi i per reflex, per influencia de temperament, el senten també els cridats a judicar-nos, puix si per atzar es mostra de tard en tard una excepció en la regla, si surt algú d'aquells que's proposi seriosament conèixer lo millor possible allò que vol conèixer, si insisteix, si persisteix en el seu propòsit, causa moltes vegades l'indignació dels que'l volten, és maniàtic, pesat, insoportable i, sobre tot, pedant, qualificatius amb què solen excusar una certa humiliació que senten davant la fortitut del qui vol aparellar el temperament amb la perfecció, del qui vol fer un tot de l'intuïció i de la consciència, del qui, en una paraula, vol ser lo que's proposa.

Aquella sentència de Mme. Stael, que diu, que en amor no hi ha més que començaments, podria ser aplicada al nostre cas, perquè en el fons,

som uns romàntics de la visió, i la mateixa força de l'apassionament ens llença de cap a la fatiga. No demana remei un mal com aquest que amenaça de mort vides tan bellament aprofitadores?

No penseu pas que satisfés la meua aspiració, veure de cop i volta transformada la nostra raça en una secta d'e metoditzats irresistibles. Som lo que som i és de bon gust no renegar-ne, però ens cal, davant de lo que som, l'empelt d'alguna cosa que pot avalorar-nos sense el sacrifici absurde de la nostra personalitat tan poderosa.

Un fet ens perd per damunt de tots, i és que tant com sentim l'amor per les empreses inconegudes i que estimem sempre de senzillíssima resolució, no el sapiguem sentir per les dificultats més grans i que a primera vista són més insuperables.

Quan la dificultat se'ns acosti, en lloc d'allunyar-nos de la fi perseguida començarem a trobar-nos en camí d'una edificació redemptora i no per això renegarem de ser qui som, sinó que serem lo que som de més bella manera.

Una de les mostres més clares del desmèrit humà és l'horror a les dificultats. Sols els homes que han sentit l'apassionament per les dificultats han estat cridats cap a lo excepcional, i sols ells s'han mostrat d'un positiu valer per l'acció de la seva patria, de l'humanitat sencera.

Tot lo que és de fàcil alcançament sol caure prompte en el llot de l'indiferencia. La veritable felicitat no accepta el preludi burgès dels acords insulsos i si prenem per exemple l'amor, que és en tots els casos exemple dels exemples, veurem que'ls grans amors han assaborit el filtre de lo sobrehumà per l'esperonament de les dificultats més paoroses.

Sols a condició d'una lluita indefinida pot ésser la vida acceptada, els alts destins de la creació ens hi porten, i nosaltres devem rebre'ls amb el goig immens dels grans beneficis.

Suposem doncs per un moment que estimem la dificultat com un dò preat de la Providencia i que'ns proposem triomfar d'ella sempre que se'ns presenti al pas.

Quina arma ens caldrà dominar en primer terme? La voluntat.

La voluntat serà la nostra consellera en la lluita, la perfecta educadora del nostre sentit bel·licós, per ella aprendrem a lluitar heroicament i prudentment, per ella sabrem regular el nostre esforç, ella ens ensenyarà de vèncer i sobre tot ens ensenyarà lo que és més important en tota lluita prolongada, ens ensenyarà de caure, ens ensenyarà d'alçar-nos. Caure

amb bell geste, treure de la caiguda el perill d'un moment definitiu, esborrar-ne l'esglai per un sobtat i enèrgic aixecar-se, heusaquí tota una lliçó de voluntat salvadora.

Si és cert, doncs, que l'amor a la dificultat pot esparonar el nostre propòsit, i que per conrear-lo degudament ens cal una voluntat a prova de les mateixes dificultats que la reclamen, fixem-nos bé com tot això vol dir activitat, però no pas aquella folla activitat de l'impressionable, d'aquell que fa poc hem censurat i viu en nosaltres mateixos, sinó la del conscient empedernit, que vol arribar on se proposa ple de fe, resignat a totes les caigudes, segur, no obstant, de redreçar-se damunt de totes elles. És innegable que aquest propòsit, únic salvador de tota idea, demana en general una sensible modificació en el nostre mode d'ésser, i el primer pas per assolir aquesta modificació comença sens dubte en els fonaments on les nostres aptituds deuen pendre volada, o sia en el procés de les ensenyances, quan teniu davant vostre qui es proposa conduir-vos, quan ens sentim voltats d'elements disposats a facilitar la nostra tasca. És aleshores que un paper important se'ns senyala.

Acudir a una escola només que per aprendre lo que ensenya el mestre, constitueix un acte de greu incomprensió.

No és pas l'escola un lloc, on a canvi de la paga convinguda s'infiltri en l'esperit del deixeble tot allò que'l mestre sab. En aquest cas el pacte seria d'una irreverència terrible. Sempre i quan el mestre ceneix el seu comès a la transferència de coses sabudes, no desempenya el comès de mestre. Sempre i quan el deixeble s'acontenti de rebre del mestre el seu saber perfectament ordenat, no és un deixeble a l'altura de les grans aspiracions.

Fixem-nos bé com tot compromís, com tot pacte, no fa més que limitar una línia amb tota la sequetat de les limitacions, amb tot el mudisme dels convenis i, si bé és cert que els actes dels homes deuen apoiar-se en pactes i compromisos, pertoca als homes que'ls accepten, trobar damunt la sequetat d'aquella línia limitadora la suau ondulació que determini els alts i baixos d'un procés sentimental capaç de fer possible tot pacte, tot conveni, tot compromís.

Recordo de quan criatura que'l meu mestre de pàrvuls me va ensenyar les lletres a la mercè d'un jòc. Saltant saltant, fèiem córrer a cops de peu una pedra que passava de l'una lletra a l'altra, pintades que eren damunt l'empostissat; i recordo també, que un mestre meu, passat

ja a l'aula elemental, me va fer capir les taules aritmètiques seguint el ritme del regle a cops estridents damunt la seva taula.

Han passat anys; no obstant, les lletres en el meu cap se'm representen sempre amb forma amorosida i les xifres i les llurs combinacions, en canvi, tenen sempre per mi un ressò de ridícula artilleria casolana.

En l'un i en l'altre cas el pacte era complet, però en el primer ho era per l'intermediació d'un efecte d'alta sensibilitat educadora i en el segon per una rigidesa renyida amb tot alicient, amb tot estimul.

Si el mestre, doncs, se'ns mostra afable i sincerament bon company, pensem que som a mig camí de la penosa costa, però caldrà, per damunt de la seva afabilitat, del seu companyerisme, la justa i ben proporcionada correspondència de la nostra intenció.

Aleshores mestres i deixebles arribaran a una relativa constitució familiar en la qual s'acceptaran damunt del més estricte respecte, tota mena d'observacions i transigències, arribant a un perfecte sentit de disciplina, no per rigor sinó per amor, i heusaquí tot el secret de les grans col·laboracions.

Cal que fiem en els que'ns ensenyen i que tinguem absoluta fe en el llur esforç. El dia que aquesta confiança i aquesta fe defallissin en nostre esperit, siguem prou nobles per fer-nos enrera i donarem mostres d'un alt sentit moral, puix prolongar els errors per temença d'una desfeta és una mena de pecat que no té perdó.

Però de creure, creiem bé, i no ens en penedirem mai.

Oh la lligada de mestres i deixebles! Constitueix una de les més eloqüents llaçades de l'amor humà.

Ésser mestre conscient, és arribar a pare tantes vegades! Ésser deixeble denot és prolongar la missió de fill d'una manera tan excelsa!

L'evocació de temps passats, confirma això que anem dient.

El record dels modestos tallers on prengué arrelada l'escola dels pintors hol·landesos, on els deixebles feren vida comú amb els mestres, on el savi consell formava ambient i la burgesa vida començava amb l'esforç saturat pel sol esfumat en les esteses planes sota els acords del carrilloneig ingenu i seductor, gran breçolador dels infants de la vila.

La visió dels tallers florentins que enjoiaren de cap a cap la raça renai-xent, on el deixeble trempava l'acer dels àltercats en la mateixa fornall on aprenia a decorar la vida.

Les corporacions menestres franceses forjadores d'artistes i de con-

ciències ciutadanes, que amb tanta d'amor dignificaren tot esforç esmerçat en la més vulgar empresa; aquells teixidors de Reims; aquells tapicers d'Arras, que saviament legislaren per l'assegurança del deixeble amat; la patriarcal activitat dels mestratges germànics, que evocats per Hoffmann en mestre Martí el boter i per Wagner en son Joan Sachs, ens fan envejar aquell regust de vida senzilla avui tan allunyada de nosaltres. Tots aquests i altres tants exemples parells que serien inacabables i que bé podríem coronar amb la visió dels gremis catalans, veritables escoles del treball i l'amor, ens donen mostra de què cosa foren mestres i deixebles lligats pels deures d'alta consciència, estenent llurs missions fins més enllà de lo que pot marcar un conveni.

No's limitaven, no, els mestres a l'estricta ensenyanment d'una art, d'un ofici. Sabien que tenien a soplug del llur amor una joventut saludable i compregueren perfectament que al costat de l'art o de l'ofici que se'ls feia indispensable per a la defensa de sos mesters materials, els calia l'ensenyanment de la vida senzilla, apresada en el caliu de la llar, a l'ombra de l'exemple més depurat.

L'aprenent de Sachs, el jove David, quan reposa de fer sabates, dóna amb el mestre la lliçó de cant i el dia de Sant Joan, al disposar-se per anar al prat i concórrer a les festes del bell cantar, el mestre li diu: «vesteix-te de les festes i vina-te'n amb mí, seràs el meu herald».

Qui els veiés i no'ls conegués, tot passant pels carrers, de Nüremberg, la bella, ferrenya i presumida, no els pendria pas per mestre i aprenent sabaters. Brilla en sos ulls la llum d'una expansió i en sos cors nia la joia del bell obrar. Van camí del prat florit; l'ofici els ha aplegat, el deure de fer plaent i honesta la vida els ha fet de bon grat inseparables. Són en una paraula, els perfectes Mestre i deixeble que van pel món en un esclat d'aspiració sublim. «Viure i fer la vida possible ensems que bella».

Oh! si poguéssim nosaltres arribar a tant! No a l'art, sinó a la societat rendiríem un servei ben saludable.

Avui que l'amor sembla esmunyir-se darrera mil pretextes de principis civilitzadors, quin goig no fóra el nostre, si poguéssim llençar al vent la senyera de la nostra concordia, entrellaçada d'un perfecte desig de perfecció. Fiar en els que'ns guien, i els que'ns guien tenir-nos per sos perfectes crítics. Definir un propòsit i no marcar-hi límits en lo que toqués a amor i deferència. Fer un aplec de mestres i deixebles, capaç d'entonar

un chor de totes benaurances i redreçant-nos damunt la desamor que ens volta, per amor i amb amor arribar al triomf d'una aspiració de bondats embellides pel treball. No seria aquest tot un propòsit?

Però cal que'ns modifiquem. L'entusiasme dicta propòsits: la seva realització reclama temps: el temps sol enfleblir els entusiasmes si no existeix l'amor a la dificultat, i la voluntat com arma predilecta.

Siguem deixebles, i seràn mestres els mestres. Acostumem-nos a una obediència que conservi no obstant intacta la nostra fesonomia moral, siguem conseqüents en el propòsit, constants en el treball que'l propòsit reclami, vigorosíssims en judicar-nos, indulgents i respectuosos en el judici d'altri, avorrim d'un cop per sempre l'improvisació que'ns fa adorables i intranscendents. Forgem l'esperit en la fornal de l'estudi i no tinguem mai la preocupació de ser un cas extraordinari, que sols en la modestia dels grans concients se troba el germe dels veritables genis.

Jo no sé si seré cridat a veure els punt definits d'aquesta Escola, si un cop passades les tempestes i els contratemps de l'implantació, podré gaudir del benestar d'aquella somniada realització, però sí que puc dir que'n porto en l'esperit el desig fervent i entusiasta.

Vull no obstant fer constar que'l meu aparent pessimisme no és pas mostra de desconfiança en l'esdevenidor.

Tinc tota la fe en el triomf de lo que Catalunya es proposi, però bé voldria que amb l'esmena dels nostres defectes en féssim més prospera la seva realització. I és per això que he dit lo que he dit, i és per això que anhelo quant anhelo.

Fortitut i amor, deuen ser per sempre l'emblema de l'artista.

Pel gran problema de Catalunya i els seus amors, jo demano un ben petit sacrifici: als que concorrin a la nostra escola: treballar esmenant. Si tal aconseguim nosaltres, si tal aconsegueixen ells, viurem en pau amb la nostra consciència. Ja haurem fet alguna cosa. Pensar-hi seguidament ens cal.

ADRIÀ GUAL

Les fotografies que segueixen són fetes durant el curs de 1914-15 en caracteritzacions dels aleshores alumnes de l'escola Sra. Nicolau, Srtes. Corma i Boronat, i Senyors Monfort, Davi, Rafart, i Estorch en les obres *Kaatje*, de P. Spaak, *L'assumpció de Hannele Mattern*, de G. Hauptmann, *Comèdia extraordinària de l'home que va perdre el temps* i *Arlequí vividor*, d'Adrià Gual i *El Fill de Crist*, d'Ambrós Carrión.

ESCOLA CATALANA D'ART DRAMÀTIC

Caracteritzacions de «Commedia dell'Arte»

ESCOLA CATALANA D'ART DRAMÀTIC

*Caracterització de comedia
local hol·landesa.*

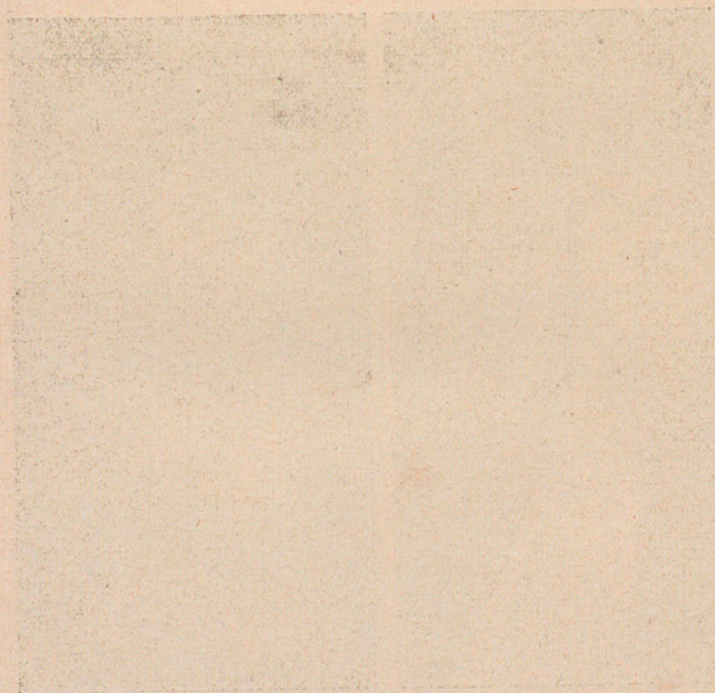
*Caracterització de drama
social modern.*

*Caracterització de comedia
local catalana.*

Caracteritzacions de tragedia antiga

LLIBRES

FAUNA DE CATALUNYA. Col·lecció de monografies, dirigida per J. M.ª BOFILL i PICHOT.

FAUNA MALACOLÒGICA. Fasc. 1.er INTRODUCCIÓ, per A. BOFILL i POCH i M. DE CHÍA.

Fasc. 2.^{on} FAMÍLIA DE LES VENÈRIDES, per M. DE CHÍA.

Fasc. 3.er FAMÍLIA DE LES PETRICÒLIDES, per M. DE CHÍA.

Publicacions de l'Institut de Ciències, (Barcelona, 1915).

La bibliografia zoològica catalana trobava fins avui un inconvenient i una desvaloració cabdals en el fet de la seva disseminació. Encara que no fos més que per això, la vasta empresa acobladora, sintetitzadora i organitzadora que ha escomès l'Institut de Ciències, mereixeria, com de la *Flora* dèiem aquí mateix, l'agraïment de la patria.

En les primeres pàgines de la *Introducció a la Fauna malacològica*, s'hi fa breument l'història de la tradició d'aquests estudis al nostre país. La impressió és, com sempre a la lectura de resums aixís, melancòlica. Tants de bons propòsits, tant d'esforç, tanta d'abnegació, el rebrotar toçut de les belles iniciatives! Sortosament, en els anys darrers i gràcies a la renaixença de la consciència patriòtica al nostre país, l'anarquia científica ha començat de trobar remei. L'Institut d'Estudis Catalans, en cada una de les seves branques, pot ser i ve sent, no solament un poderós aplegador d'energies, sinó un bell assegurador d'eficacies.

A aquesta breu història segueix un resum bibliogràfic que mostra la Història de la Malacologia de Catalunya, d'ençà de 1779 fins a 1913. Una llista alfabètica dels noms amb els quals s'han citat moluscs a Catalunya completa aquesta secció. Els autors adverteixen que les rectificacions que fan s'han de considerar únicament com provisionals, puix es reserven de donar, en les corresponents monografies a seguir, la opinió definitiva, després de detingut estudi i d'escrupulosa discussió. La llista que donen comprèn prop de 2.300 indicacions, algunes d'elles, naturalment, amb el caràcter de litigioses.

En la primera monografia (Fasc. II), referent a la família de les Ve-

nèrides, són classificades i descrites dinou espècies. La iconografia corresponent a la mateixa comprèn vint figures, part de les quals és inclosa en la làmina II, corresponent al fascicle III.

Aquest, comprènent la segona monografia, on és estudiada la família de les Petricòlides, comprèn una sola espècie, que és classificada i descrita i de la qual es donen dues figures en la iconografia.

SOL EN EL LLINDAR, (Poesies), per ALEXANDRE PLANA. (Barcelona s. d.)

La poesia dels crítics sol heure mal destí. Recordi's el cas de Sainte-Beuve. Recordi's, més pròxim a nosaltres, els casos de Valera i de Menéndez y Pelayo. Ambdós semblen esperar encara com a poetes justícia suficient. Perdonem amb dificultat al crític els efectes de la vigilància de la seva consciència, bé trobem aquest en la tasca d'esparronar el verb, bé en l'altra de deturar-lo, si ell en carrera fol·la anava a desbocar-se. En lloc llavors de fruir ingenuament de l'espectacle intel·lectual i de son valor d'energia, prenem la presència de la desvetllada ment com un repte; la nostra es pica en el jòc; i ve que en sortim amb el plaer fet malbé. I, per inevitable conseqüència, flacs de simpatia.

Davant d'aquest risc, la millor cosa que el crític-poeta pot fer és passar-se deliberadament d'ella i decididament menysprear-la. Que el servent de l'Intel·ligència no sia infidel als objectes de l'Intel·ligència! De la fidelitat, rebrà el premi ben merescut. Si escriu una *Poètica* ens plaurà més sempre que cantant una cançó d'enyor, encara que aquest sia l'enyor *serè*, que deliciosament fa lliscar els ritmes en la obra poètica d'Alexandre Plana. I si ens diu una emoció fina de literat, la melancolia de les *belles fulles de paper escrites*, l'endevinem en més sinceritat sentimental que quan ens comunica les inspiracions d'una *musa* rústega... que també, al cap i a l'últim, fa més olor a velles fulles de paper escrites que no pas a farina domèstica o a romaní bosquetà.

Tornem a la *Poètica*, tornem a la *Poètica*. Cantor i crític es donen aquí la mà. Gran avantatge. I feina noble: no fou aquesta la de Boileau, no fou aquesta la de Horaci? Amb l'avantatge de posició pel cantor crític-modern i català, que ell no tindrà necessitat, donats els corrents del temps, de formular una preceptiva, mes podrà acontentar-se amb pendre l'art poètica mateixa per objecte poètic, a la manera de Théophile Gautier.

Des d'aquesta posició, Alexandre Plana cantarà, per exemple :

EL RITME

¿Què ho fa que a voltes la paraula sia
com pàl·lida i sofrenta de tortura
tèrbola sembla i la voldríem pura,
i ens amaga el secret de l'harmonia?

Sota el pes de la flonja draperia
oculta el marbre la materia dura,
jau sa blancor dormida en la foscura
i gens tocada de la llum del dia.

Les paraules de gràvida riquesa
amaguen l'or del pensament i es torba
la claredat del goig i la tristesa.

Però després la llei del ritme tiva
cada paraula inútil, i la corba
del verb s'aixeca com la flama viva.

Subtilitat de sentiment, savia ondulació, quasi femenina, en la corba discursiva del sentiment, noblesa en portar la passió a lo platònic i a lo abstracte — molt catalanesca, molt dins la tradició marquiana i jordiàna, — petrarquisme modern, puresa de llengua són altres tantes gracies d'aquesta poesia que un crític ens mostra per primer cop. Son autor pot esguardar l'avenir, amb la mateixa *serenitat d'enyor* amb què ha sabut esguardar la vida. Si els versos de crític *habent sua fata*, si a Alexandre Plana està reservat com a poeta, el mateix matiç de dissort que escaigué a un Sainte-Beuve, a un Valera i a un Menéndez y Pelayo, ell pot també esperar, com els Menéndez y Pelayo, els Valera i els Sainte-Beuve, les futures harmonioses vindicacions. — M.

DE L'HORT I DE LA COSTA. (Poesies), per TRINITAT CATASÚS. (Sitges, 1915).

La claretat és una virtut. No únicament intel·lectual o estètica, però moral també. La claretat és ademés un gran dò. És segur que allò que demanava Goethe en sa darrera jornada no era *més llum*, sinó *més cla-*

retat. Hi ha un matiç. De la llum ha pogut dir-se, i en francès, que «*c'est du Nord que elle nous vient aujourd'hui...*» La claretat, en canvi, no pot venir d'altre lloc que de les ribes polides del Mediterrani. Millor dit, no en ve: s'hi està.

Si mediterranisme vol dir alguna cosa (i nosaltres pensem que sí, que vol dir alguna cosa, — i que la dirà!) la poesia del nou poeta que avui es presenta a les lletres catalanes és mediterrània ben bé. El dò preciós de la claretat li és concedit. Per això és tota ella plasticitat i arquitectura. Pocs poetes de casa nostra han servit tan noblement, tan francament l'exigència estructural propia del pensament contemporani, com l'autor d'aquest: *De l'hort i de la costa*. Ell com tants altres poetes de Catalunya, en seguici de Maragall ha volgut (cosa que és potser una feblesa) convertir la seva musa en exegeta de l'almanac i cantar l'any i sos mesos i les festes assenyalades. No hi havia aquí una originalitat de tema, certament. Però Trinitat Catasús té almenys sobre els seus predecessors immediats en l'assumpte l'aventatge d'ésser sistemàtic, i posat a cantar les estacions, ha dedicat un poema a cada una de les quatre; posat a cantar els mesos, de Gener a Decembre no se n'ha deixat cap. El seu esperit sistemàtic i racionalista lo hi obligava. És un bon arquitecte, ja està dit.

Son racionalisme, però, — i això és encara un altre signe ètnic i localisador, — no el priva d'ésser meravellosament sensual. En ritmes potser massa fàcils, d'orella bona acontentadissa, encara un altre signe de raça! — ell ha celebrat amb un ímpetu i una joia que són un veritable present dels deus, el mar, els pins, els migidíes, les taronges, el florir temtador dels bells còssos femenins.

.....

III

Mes Amor, subtilment, desfà l'encant.
La traidora malícia de l'infant
el mou sobtadament a ralleria;
i prova d'ascondir la gelosia
qui el tenia confòs i enquimerat,
amb un torrent de joia desbordat.
I salta i crida i riu al teu entorn:
ja l'empaites, ja fuig, ja de retorn,

amb el pit alenat, la galta encesa,
t'ha sobtat de bell nou i amb lleugeresa
s'és enfilat al taronger més alt.
Ja li pares, graciosa, el davantal
per a copsar la d'or fruita madura,
qui cau en profusió d'aquella altura,
llençada pel cruel enjogassat.
Oh! la dolça, la viva claretat
de sos ulls mentiders!— Oh! l'harmonia
d'aquest gest mesurat, amb què l'aimia
estén el davantal a tot cantó,
sempre atenta a la fruita i al minyó!
Mes si tu, en el jòc, restes tranquil·la,
no així l'Amor, qui astutament vigila,
en sa mala intenció d'engelosit,
l'ocasió de tornar-te son neguit.

Troba a la fi l'instant... Pel vol atreta
de dos coloms, ton ànima has distreta
de l'Amor i del joc, i amb el mirà,
darrera el vol dels dos ocells se'n và.
L'Amor, qui no altra cosa desitjava,
descendeix de la branca en què s'estava,
i d'un vol, tot silenci i precaució,
però ràpid com una exhalació,
t'escomet per la espatlla, amb traidoria,
i't clava al cor una sageta impia.

Després, fa una rialla i fuig, corrent
per la gran plana que'l mig-dia encén.

L'edició d'aquest llibre és un bell present d'amistat ofert a Trinitat Catasús pels seus compatricis amics de l'intel·ligència i de la poesia. L'última pàgina del volum conté la endreça. La firmen una cinquantena de bons sitgetans, nadius o adoptius. I l'explicació que dona de la naixença en ells d'aquest propòsit de fer una ofrena al seu poeta i amic és tan bella, que significa una joia més i una poesia més en un llibre on s'hi canta tant de joia i de poesia:

«Un dia d'hivern, ple de Sol i de pau, ens trobarem junts a Sitges una colla d'amics. La insòlita tebior de l'aire, la hermosura de les aigües que omplen els mars de blavor i la comunió d'idees evidenciada en el seguit de les converses, féu prolongar l'estada en un lloc tan avinent, que la vida es mofa del temps i les hores passen curtes i serenes. Era tan natural que'l poeta fes sentir els seus cants, que quasi totes les poesies del present llibre foren escoltades i fruites per l'estol d'amics allí aplegats. Les visions de Pasqua, la flamarada roenta de San Joan, totes les estrofes polides a l'ombra de l'hort o al solei de la costa, feren glatir l'amistat i l'admiració mentres passava pel món un moment de bondat.

La humil ofrena d'amics i admiradors, nasqué aquell dia; es decidí aleshores imprimir el llibre i oferir-lo al poeta enamorat, com presentalla nupcial. — M.»

ENSAYOS SOBRE EDUCACIÓN, per FRANCISCO GINER DE LOS RÍOS.
Publicació de *La Lectura*. (Madrid, 1915).

Piadoses mans de deixebles han hagut d'acabar ara una tasca per ells sospirada molt i al mestre amb dolça insistència demanada: l'arreplec, en còs perfecte, dels seus articles sobre educació dispersos. La mort esguerrava l'esperança, mes no la voluntat dels fidels de D. Francisco Giner de los Ríos: i tenim ja el recull, fet segons el plan traçat i interromput. En el pòrtic s'hi han escrit unes paraules prenys de suau significació: «Aquest és un llibre de pau.» Pau adormida? No, pau guerrera. Aquest llibre és tot ell un combat, per la paraula commosa i arravatada que es multiplica en ràpids moviments no seguidors dels ulls, vibració d'acer amb fulguracions imprevistes i fugaces, com una arma esgrimida. Paraula de profeta. Perquè D. Francisco Giner ascendí sempre cap a una llum posada molt alta i enllà de molts anys, més per ventura que no en podia esperar per la seva vida terrena.

Seguiu aquest llibre: *Ensayos sobre educación*, i caminareu damunt dels passos més heròics de la seva ascensió. Sonà la seva veu — de tan serena més terrible — d'endins de tot de les crisis més turbulentes de la cultura espanyola. Les societats no han patit mai si no és per la conquesta dels magnets tòpics. Això és la tragedia d'Espanya: en ella, el mestre Giner no ha estat precisament un actor, sinó un batec de la conciencia nacional.

En els deu anys que precediren a la revolució de Setembre, la joven-

tut va fer nodrir les esperances més vehements: era ja l'austera educació de tota força viva contra l'arribisme, l'improvisació, etc. Però la crisi del 68 resultà una flamarada inconstant; amb un pla dubtós, damunt d'una mescla inconscient de vell, de pràctica arrelada, i de nou sense l'autoritat de la raó reflexiva, no es pogué construir en ferm: aquella joventut *tampoc sapigué sacrificar-se*. I és que «d'ençà de l'infantesa ha bonit ja a les seves orelles la remor de l'emulació *gloriosa*, que ens ensenya, com s'és dit, a pujar i a ser en tot els primers, mentre la religió i la virtut i el respecte dels nostres semblants ens manen ser els darrers (Bernardin de Saint-Pierre)». Mal d'escola, doncs, on no hi ha gaire bé intimitat real, on se fomenta un divorci tristíssim entre l'*instrucció* i l'*educació*. Aquesta segona ja no pot ser un mer servei administratiu: és obra de la societat entera. Cada home té davant seu una ocupació infinita: *viure*, al costat de les ocupacions *professionals* més o menys complexes; però entre la seva potencia i l'empresa de cada moment pot donar-se un desequilibri, del qual l'única solució és el «self-government»; en conceptes més aprop de nosaltres, el triomf de l'albir damunt les propies forces que oposen resistència. En resum, un tòpic que de tan ver, esvera: l'home cal que sia *home*. Tota la societat, doncs, té envers la vida que puja un deure de tutela. Aquest integrament de l'esperit en les seves possibilitats, és una tasca que pertoca a diverses esferes, sense però que hi hagi un repartiment idoni ni tan sols un punt de vista que ho ablageixi tot; cal imprimir — es pensa — en la ment de l'infant una munier de coneixences útils, etc.: dintre la família, això es fa segons ho va reclamant el curs ocasional dels esdeveniments, a l'escola segons un pla preconcebut: de molta cosa s'aprèn, llevat de pensar i de viure; la resta, queda a la consciència individual, i a l'irregular i sovint contradictori estímul dels esdeveniments diversos. El remei s'indica tot sol: accentuar el caràcter educatiu de l'escola primària i d'allí dur-lo a la secundària, a l'especial, a la superior; però, ¿no és un altre problema, i radical, el del mestre, el de la vocació — quan existeix — opremuda, llatzerada, abandonat tot just en sortir de les Normals — si és que mai allí dins se prengué gaire cura d'*ell* — i que, per tant, oh contradicció monstruosa! no està bé entre els nens? Pedagog, diríem, és igual a apòstol; D. Francisco Giner ne fou un; pedagogia, igual a apostolat, a predicació; obra que va dret no a l'enteniment, sinó a la fe.

La filosofia escolàstica, «vingué a complir el que per ventura mancava

a la grega : la rigor intel·lectual, més que en l'indagació, en la construcció de la ciència, les formes i procediments de la qual afinà subtilment». Però així l'ensenyament s'anà tancant en l'intel·lectualisme; d'aquí, la Renaixença caminà dret a l'establiment d'una jerarquia externa, en la qual mestre i deixeble vingueren a considerar-se «no com a cooperadors, igualment interessats en l'obra científica, mes com dos òrgans de funcions radicalment inverses : el primer com a tal mestre, no era l'home que investigava la veritat, sinó el que la posseïa i l'ensenyava; el segon era el profa, que només havia de posar de la seva banda lo estrictament necessari per rebre-la i retenir-la». La conseqüència fou una mena de paradoxa venjativa : ensenyament i ciència s'apartaren. Ni els mètodes antics, ni els ressorts més nous d'exercicis corporals i estètics, de jòcs instructius, d'intuïció, etc., degenerats de seguida en un mecanisme rutinari, sense llibertat, monoton, salvaven l'escola. La reforma paternitzada per D. Francisco Giner té son immediat fonament en «la profunda concepció de Froebel, destinada a obrar un canvi radicalíssim en la nostra societat». Sabut és com Froebel definia l'educació : «L'educació consisteix en menar l'home, com ésser pensant, intel·ligent, creixent en consciència, cap a una pura, immaculada, conscient i lliure representació de la llei interna de l'Unitat Divina, i en ensenyar-li vies i medis cap això». El pensament no és una esfera distinta i fins oposada a la vida, sinó part d'aquesta, el desenrotlle de la qual segueix exactament. El primer pas cap a la reflexió filosòfica, és a dir, en la recerca d'allò que les coses en si sien, neix de l'estímul que en nosaltres produeix la comunicació del pensament d'altri; les coses mateixes, no els llibres, no els discursos dogmàtics, són el camí de la ciència; cal considerar les formes naturals, no com a tipus immutables, immòbils, quasi petrificats, mes com altres tantes vibracions oscil·lants de la força i procés interior de la vida. Així tampoc són les doctrines científiques aquella mena de cristallitzacions, de construccions definitives, perpetues i irreformables : les coses, anc que cognoscibles i pensables, no són unes amb el pensament; ni res té valor aïllat, sinó dintre la total arquitectura. Sia doncs el mestre *humil* : faci's nen, mestre i deixeble a la vegada; que cada dia sàpiga superar-se a si mateix, i, en tant, la societat li assegurí aquesta elevació constant de la seva vida. Respecti en l'alumne allò seu irreductible i motor : la *llibertat*; no ha de crear el mestre cap força en l'infant : aquest les porta dintre si : tingui'n tutela el mestre, estimuli-les

suaument, substituint la realitat a lo abstracte, i no les escatimi però mica; vetaquí el mètode intuitiu, la vera col·laboració socràtica. I això no tant en l'esfera intel·lectiva, com en la moral; no hi ha en aquesta raça d'herois: tots ne som, rompent només el jou de la vulgaritat, és a dir, de la rutina, de l'indiferència egoista per les grans coses, que sobreposi el guany a la vocació, que ofega l'esperit de sacrifici. Mantenint aquest encelament moral, no es donaria un segon fracàs de la nostra joventut.

Una anècdota conta graciosament D. Francisco Giner en un d'aquests assaigs: ella pot fer un gran llum final damunt la recapitulació de les seves doctrines pedagògiques. El Conservatori d'Arts i Oficis, tenia adquirides dues col·leccions de buidats en guix de les dues famoses tribunes de Luca Della Robbia i del Donatello. El mestre Giner anà a veure-les amb una secció dels seus alumnes de la *Institución*. De les peces mesclades i confoses, els petits visitadors en destriaren aviat, espontàniament, les notes característiques, les diferenciaren, és a dir, les *definiren*; l'obra del Donatello la veieren accentuada, musculosa, enèrgica; la de Della Robbia, suau, reposada, fosa. I tot seguit el juí: explosió unànim en favor del segon, amb una quasi agressivitat contra el Donatello. Però la vigoria moral d'aquests nens féu la seva conquesta: i gradualment, a l'expressió dolça i *sentimental* es preferí l'expressió robusta i *heroica*.

El mestre Giner no posa comentari a l'anècdota; però ben segur que les reflexions que ella mou van enllà de l'esfera estètica. Per nosaltres ella representa tota aquella mena d'*Ecclesia dispersa* que és la institució per D. Francisco Giner creada, i de la qual és la bona nova aquest llibre: *Ensayos sobre Educación*. Si D. F. Giner realitzà la suprema obra de l'educador: amb una flama encendre altra flama, desaparegut ell vivent, la seva paraula escrita queda com un caliu amorós: sempre però que l'esperit hi aleni assobre, en pot saltar encara una alegre llengua de foc. — CARLES RIBA.

LA SCIENCE FRANÇAISE. *Report oficial a la Exposició Universal i Internacional de Sant Francisco*, 2 vols. (Paris 1915).

El Ministeri d'Instrucció pública de França ha volgut enguany concórrer a la Exposició de Sant Francisco, i en lloc d'una copiosa instal·lació material, que les circumstàncies que travessa el país desaconsellaven o

potser feien impossible, ha preferit oferir als visitadors un testimoni tot espiritual, un resum de les fonts de ciència franceses, per tal com no es podien exposar els fruits en les indústries i les arts.

«Nostra exposició», llegim en el començ del llibre que'ns ocupa «presenta sens dubte un aspecte un poc sever. Res no s'hi veu d'allò que atreu d'ordinari l'atenció d'un visitador superficial cercador, en els vastos espectacles oferts a la seva curiositat, d'una impressió agradable o d'una sensació desconeguda; s'espera no obstant que ella semblarà d'un interès veritable a qui vulgui detenir-se un instant i reflexionar-hi.»

«Consisteix aquesta seriosa Exposició en una biblioteca prou abundant, en què es troben reunits llibres esgrogueïts pel temps i publicacions la tinta de les quals és fresca encara, grossos volums i petits opuscles. En aquestes obres, de dates tan variades, d'aspectes tan diverses, es troba per dir-ho així, concentrat el pensament de tot un poble: heusaquí la part essencial que la França ha portat al progrés científic; heusaquí la Exposició, feta pels autors mateixos dels grans descobriments deguts a llur geni creador.»

Mes per a nosaltres, més interessant que la exposició mateixa (que sembla en definitiva haver estat bastant imperfecta, per falta d'una previa recerca suficient de la bibliografia material) és el llibre que la acompanya, a guisa de catàleg, on aquelles deficiències són subsanades. En aquest llibre s'ha distribuït en dos volums una veritable història de la ciència francesa, exposada succintament, però lúcida i elevada, en una sèrie de capítols concernent cada una de les especialitats.

L'obra es distribueix en dos volums, tractant respectivament de les que, en una classificació grossera sens dubte, però fàcilment assequible de sentit, es sol anomenar *ciències* i *lletres*. Cada capítol comprèn dues parts: un report general, signat per una personalitat eminent dins la especial competència, i una llista bibliogràfica de llibres, opuscles i articles de revistes segons simple cronologia uns cops, altres distribuïda per matèries o problemes o atenent altres punts de vista.

El primer volum, corresponent com diem a les ciències, conté els capítols següents: la filosofia (report signat per H. Bergson); la sociologia (reportador, E. Durkheim); la ciència de la educació (P. Lapie); les matemàtiques (P. Appel); l'astronomia (B. Baillaud), la física (E. Bou-ty), la química (A. Job), la mineralogia (A. Lacroix), la geologia (E. de Margerie), la paleobotànica (R. Zeiller), la paleontologia zoològica

(M. Boule), la biologia (F. Le Dantec), les ciències mèdiques (H. Roger), la ciència geogràfica (E. de Martonne).

El segon volum, corresponent als estudis literaris, comprèn: els estudis egipciològics (amb ressenya de G. Maspero), l'arqueologia clàssica (M. Collignon), els estudis històrics (Ch. V. Langlois), l'història de l'art (E. Male), la lingüística (A. Meillet), l'indianisme (S. Levy), la sinologia (E. Chavannes), l'hel·lenisme (A. Croiset), la filologia llatina (R. Durand), la filologia cèltica (G. Dottin), els estudis sobre la llengua francesa (A. Jeanroy), els estudis sobre la literatura francesa a la Edat Mitjana (A. Jeanroy), els estudis sobre la literatura francesa moderna (G. Lanson), els estudis italians (H. Hauvette), els estudis hispànics (E. Martinenche), els estudis anglesos (E. Legonis), els estudis germànics (Ch. Andler), les ciències jurídiques i polítiques (F. Larnande), les ciències econòmiques (Ch. Gide).

Aquests estudis no són tots, naturalment, de la mateixa importància i valor. Tal entre ells, com l'estudi de H. Bergson, constitueix una veritable investigació original,—tan original que, una mica imprevistament, Descartes ens hi és presentat com una manera d'intuicionista i la filosofia francesa, caracteritzada més per «*l'esprit de finesse*» que per «*l'esprit géométrique*».—L'originalitat, el personalisme d'aquest estudi han produït ja a França alguna conseqüència poc acorde amb la *union sacrée*. Alguns periòdics han censurat agrament M. Bergson, i entre ells el *Mercury de France*, en un llenguatge veritablement indigne.

Altres dels estudis de l'obra que'ns ocupa no corren risc de provocar anàlegues tempestes, a pesar del personalisme vindicatiu d'algun d'ells, per exemple, del consagrat per G. Maspero al desenrotlle de la Egiptologia a França. En general, però, la vindicta, com era de preveure, té més caràcter nacional que personal; i en aquesta tasca els respectius autors no han tingut sempre la fortuna de remetre suficientment o de prou elegantment dissimular les tentacions del xovinisme. No, és clar, que a cap d'ells se li hagin escapat coses com la ineptia famosa de M. Quinton («*Totes les ciències biològiques són franceses...*»); però més aviat que algun ha passat per damunt certes qüestions de prelacions com damunt de brases o ha cuidat de dissimular alguns buits de bibliografia, presentant com a treballs de contribució, simples articles de referència. El capítol sobre la Física, el report de M. Martinenche sobre els estudis hispànics, la primera pàgina del mateix de M. Bergson, són, des d'aquest

punt d'obrir de les estretors de la parcialitat nacional, característics. Citem, en canvi, com a testimoni d'amplitud d'esperit i d'elevada serenitat científica, aquestes paraules amb què es termina el report de Charles Andler, sobre els estudis germànics: «La guerra ha interromput provisoriamment el treball científic de França, mes ella no canviarà en res els seus mètodes científics d'exactitut, les seves habituts morals d'equitat, la seva preocupació sincera de comprendre. Entre els llibres que està en camí de produir, la major part haurà estat preparats als laboratoris de les nostres universitats, principalment de la Sorbona; i, entre aquests manuscrits, que ens han estat confiats, més d'un apareixerà l'autor del qual ja haurà caigut a l'enemic. Cap, ho sabem, no serà indigne d'aquella tradició d'imparcialitat, que comença amb Mme. de Staël i amb Charles de Villers.»

La imatge de Mme de Staël, altrament, reproduïda del pintoresc retrat per Mlle de Godefroy, que es troba en el Museu de Versailles, presideix aquesta secció de *La Science française*. Anàlogament, cada una de les altres ha estat documentada del retrat d'una gran figura dins aquella competència, a manera de patronatge també. Així, Taine presideix la secció dels estudis anglesos; Prosper Merimée, la dels estudis hispànics; Claude Fauriel, la dels estudis italians; la figura de Merlín (de Douai) il·lustra les ciències jurídiques; J. B. Lay les econòmiques. La filosofia és col·locada sota l'advocació de Descartes; la Sociologia, d'August Comte; la Pedagogia, de Rousseau; les matemàtiques, de Henri Poincaré; l'astronomia, de Laplace; la física, d'Ampère; la química, de Lavoisier; la mineralogia, de René-Just Haüy; la geologia, de Elie de Beaumont; la paleobotànica, de Brogniart; la paleontologia zoològica, de Cuvier; la biologia, de Lamarck; les ciències mèdiques, d'Ambroise Paré; la geografia, de Dumont d'Urville. Per la egiptologia, la imatge de Champollion s'imposava; com el Burnouf per l'indianisme; Sainte-Beuve és una representació natural de la crítica en la literatura moderna, com Gaston Paris de la crítica en literatura migeval. La filosofia francesa migeval té per figura representativa Darmesteter; la cèltica, D'Arbois de Jubainville; la llatina, Gaston Boissier; la hel·lènica, Henri Weil. Stanislas Julien decora les pàgines dedicades a la sinologia. Ferdinand de Saussure, les de la lingüística general. ¿Qui més significatiu que Michelet per a la historia? La mort de Georges Perrot, en 1914, l'ha permès ja de figurar en aquest Panteón, representant-hi l'arqueologia clàssica. Elogiem per

fi que un historiador erudit de l'art, com Emile Male, hagi pensat que els estudis d'història d'art podrien ésser patronats idealment, no per un crític erudit, sinó per un crític artístic, per la simpàtica i original figura de Eugène Formentin.

Tot per tot, recorreguts reports, llistes bibliogràfiques, imatges; admirades riqueses, perdonades febleses, feta la part de l'episòdic obscuriment de criteri i admirada la general alta probitat; gustats l'art de composició, i la vocació d'espiritualitat sincera—l'impressió que es desprèn de la presència d'aquests dos volums és vigorosa. L'aport de França a la ciència moderna ha estat magnífic. Per ell ha merescut bé de l'humanitat. I un país que tal ha fet en l'ordre intel·lectual, mai no podrà ésser, en el sentit rigorós i més tràgic de la paraula, vençut.

Bé ha fet el Ministeri d'Instrucció Pública de França de concórrer d'aquesta faisó a l'Exposició de Sant Francisco. Les instal·lacions materials, més o menys pintoresques, en les grans fires internacionals, la clausura d'aquestes les fa desaparèixer i oblidar de seguida si abans un gran foc, el foc de totes les exposicions—no les ha consumides, aquesta «severa» instal·lació francesa d'avui ja cap home d'estudi sabrà oblidar-la.—J. M.^a V.

REVISTA DE REVISTES

REVIVISCENCIA PARADOXAL, per Mlle C. HUGUENIN. *Archives de Psychologie*. (Ginebra, n.º 56).

Un dels fets acceptat com incontestable per la psicologia és el de la memòria minvant amb el temps, o, en altres termes, que la quantitat de records reproduïts és més petita com més temps ha transcorregut del dia que va fer-se la memorització. Mlle C. Huguenin sotmet aquest fet a revisió, comprovant l'observació que el psicòleg anglès Ballard havia fet ja l'any 1913, o sia que si es fa aprendre una poesia als nois i se'ls la fa repetir uns quants dies seguits, es constata que la primera recitació, que té lloc immediatament després de la memorització, no és tan

bona com les que tenen lloc un o uns quants dies després. Mlle C. Huguenin qualifica aquest fenomen de *reviviscència paradoxal*.

Per convence's de la seva existència, realitzà una experiència en una escola. Disset alumnes, les edats de les quals variaven entre vuit anys i un mes i onze anys i set mesos, aprengueren de memòria, en deu minuts, el més gran nombre possible de versos d'una poesia que constava de cinquanta un; després d'això se'ls féu escriure el que havien retingut.

A aquesta primera prova en següeren quatre més, executades en les mateixes condicions, i que tingueren lloc una, dues, sis i vuit setmanes després del primer exercici de memorització.

En deu dels disset subjectes, el nombre de versos reproduïts en una o diverses de les sessions subsegüents fou superior al nombre de versos reproduïts en la primera. Tenim, doncs, un 58 % que presenten la *reviviscència paradoxal*.

Si s'examina els resultats totals dels disset alumnes, es constata el fenomen en els termes mitjos obtinguts, que són, per les cinc recitacions successives, els següents: 5, 4—5, 8—6, 2—5, 9—6. Aquestes xifres mostren que l'augment dels records degut a la *reviviscència* ha estat d'un 7 % (o aproximadament en la segona recitació amb relació a la primera, i també de 7 % de la segona amb la tercera, lo qual fa un augment de 14 % de la primera a la tercera prova, o sigui en el transcurs de quinze dies.

Ballard havia observat que l'augment de records degut a la *reviviscència* anava generalment acompanyat de l'oblit de fragments de la poesia que primitivament havien estat recordats. Mlle Huguenin ha observat aquest fet, i encara molt feblement, només que en tres subjectes.

L'interessant és veure si els versos que han estat objecte de *reviviscència* han sofert errors o bé omissions al realitzar-se la primera prova, o si són versos enterament nous. Aquest segon cas és el realitzat. Tots els versos recordats en les sessions que han succeït a la primera recitació han estat sempre el vers, els versos o mitjos-versos que venien *immediatament després* dels que havien estat reproduïts en la recitació anterior.

Altrament, si s'examina la manera com es realitzen les omissions i els oblots, durant el curs de la sèrie, pot constatar-se que l'oblit és paral·lel a la *reviviscència*, com havia comprovat Ballard.—A la primera recitació, teníem un terme mig de 2'18 faltes i omissions i a la tercera sessió pujava a 3'33.

Lo que resta a fer és interpretar aquest fenomen paradoxal. Ballard suposa que l'impregnació dels records en el cervell és un *processus* que es continua fins al posar fi a la memorització.—Res podem objectar a aquesta manera de veure, mes, per què, doncs, l'oblit es manifesta ensems?—pregunta Mlle Huguenin. Fóra precis suposar —afegeix— que les impressions que penetren a la consciència són de tres categories: les unes s'hi presenten de tal guisa que s'hi fixen ràpidament, mes no hi sojornen; les altres, pel contrari, s'hi fixen lentament i no poden ésser reproduïdes sinó després d'un cert lapsus de temps; la major part, en fi, s'hi fixen ràpidament, i, en fixar-s'hi, hi sojornen.

Aquestes diferències provenen potser de diferències en l'atenció al moment de la memorització, o bé de *processus* conexas comportant una fixació immediata. Aquesta hipòtesi concorda amb el resultat d'experiències fetes per D. Cioni sobre l'evolució de l'oblit. Aquest autor ha constatat que l'oblit creixia amb el temps quan la memorització havia estat efectuada amb atenció; que si, pel contrari, s'havia fet obrar un estimulant que distregués el subjecte mentre aprenia, s'observava que l'oblit decreixia amb el temps. — A. N.

RESULTATS GENERALS DE LA PSICOLOGIA PEDAGÒGICA, per VÍCTOR MERCANTE. *Revista de Filosofia* (Buenos Aires, maig 1915).

L'ensenyament ha tingut sempre per base la informació psicològica, de tal guisa que els resultats psicològics foren utilitzats, en primer terme, per la Pedagogia.

Fer una psicologia amb propòsits purament especulatius, no és, però, el mateix que fer-la amb fins educatius. La mateixa Psicologia, en els seus començos, no va trobar mètodes els resultats dels quals poguessin acceptar-se com a principis generals per a la cultura del noi. Homes de gabinet, els primers paidòlegs poques vegades ajustaren llurs procediments a certes normes de conducció que són postulats educatius.

No gens menys, el món adolescent resultà més conegut i els laboratoris creats abans del 1895 forniren a la psicologia pedagògica aparells pràctics per a l'investigació i no escassos resultats (les lleis psico-físiques de Weber, les estètiques de Fechner).

Noves i més amples vies s'obriren a la nova Ciència, contribuint-hi, no poc, les descobertes de la Psiquiatria i de l'Antropologia criminal (Preyer, Tiedemann, Lombroso, Angioletta, Sergi).

Els resultats de la labor realitzada pels psicòlegs del segle XIX, des del punt d'obrir didàctic, han estat: 1.er demostrar la possibilitat d'una psicologia quantitativa i qualitativa; 2.^{on} establir mètodes precisos d'investigació; 3.er caracteritzar el camp d'aquesta investigació; 4.^{art} subordinar la introspecció a l'extrospecció; 5.e un conjunt de principis, si no sistèmatics, generals, per servir a una Pedagogia més racional i en harmonia amb les capacitats i les tendències del noi.

En començar el segle XX, una orientació decidida és empresa cap a l'aplicació pràctica dels nous fets de la psicologia experimental. Grisebach, van Bierioli, Schuyten, Claparède, entre altres homes eminents, hi prenen un viu interès. El laboratori passa a la sala de classe.

En aquest període, la psicologia esdevé individualista, la qual cosa comporta la constatació de tipus mentals i afectius diferents i resol dos problemes de transcendència: el dels programes i el de l'organització dels cursos.

L'estudi aprofundit dels sentits produeix en els vells mètodes didàctics intuitius una pregona revolució, fecunda en pràctiques noves, com la pedagogia montessoriana.

La sensació ha estat ben definida com a intensitat, qualitat i tonalitat. El major saber consisteix en advertir les menors diferències o graus.

L'associació, la memòria, la imaginació, el judici, han estat objecte de prolongades i detingudes experiències. Aquests estudis han conduït al de la fatiga escolar. Les investigacions de laboratori i les estadístiques han revelat fenòmens que ningú sospitava i han fet néixer qüestions que afecten, principalment, a la primordial necessitat de classificar els alumnes abans de constituir amb ells un grup educable.

Potser, des del punt d'obrir pedagògic, allò de què més eficàcia ha conseguit, fins avui, la psicologia, és la determinació de la característica dels tipus retrassats i deficients. L'escola mental de Binet i els reactius mentals de Sanctis són textos perfectament ordenats l'objecte dels quals és determinar en el noi, abans del seu ingrés a l'escola, l'estat de normalitat de ses aptituds.—A. N.

LA CATALUNYA QUE TREBALLA I QUE JUGA

Bagur. — El periòdic *Baix Empordà* ha publicat un número especial per celebrar el seu sisè aniversari. El *Quartiller* que cada setmana hi signa una interessant secció literaria, festeja també la data, posant la seva campanya sota un lema espiritual.

Palamós. — Raons derivades de la crisi econòmica per la qual travessa aquesta població, han fet desistir alguns dels seus patricis, que s'ho proposaven, de demanar a la Mancomunitat de Catalunya l'instauració d'una Biblioteca popular. — La revista mensual *Marinada*, que compta dos anys d'existència, dóna indici de la seva vitalitat amb un anunci de reformes per l'any que ve. Són de remarcar en el seu text les cròniques internacionals, fetes amb un esperit ample i tranquil. — Hi ha a Palamós un Orfeó, el qual si bé s'ha manifestat en públic alguna vegada, pot dir-se que està en el període de formació. A judicar pels resultats obtinguts amb els que ja han sofert la seva influència, se pot esperar d'ell un viu refinament musical dels palamosins. — H.

Sitges. — L'arxiu parroquial de Sitges era completament negligit. Llibres d'inscripcions anteriors al 700, han estat trobats en llocs infectes, mig menjats per les rates. Ara, però, sembla que unes mans curoses han començat la delicada i piadosa feina d'anar recollint i triant els documents que vénen a constituir l'història íntima del nostre poble. El vicari don Pau Ferret hi posa tot l'amor de les seves hores de lleure. Dades interessantíssimes han pogut ja ésser còpiades a l'atzar de la pacient i silenciosa labor del meritíssim sacerdot. Entre altres, alguna referent a l'ermita de la Trinitat, tan cara a alguns artistes de la nostra terra. La perfecta ordenació ara, i catalogació després, de tots els llibres salvats de l'humitat i de la podridura, junt a la habilitació d'una dependència per a dipòsit dels mateixos, completaran l'obra del Reverend Ferret. — D'un quant temps ençà, apar iniciar-se un corrent favorable a les construccions verament dignes del nostre sol i del nostre paisatge. La serie de torretes, xalets i vil·les hiperbòliques que han vingut a enlletgir la nostra divina Ribera, causen vergonya ja a molts que fins

al present no podien capir com tot allò fos execrable. L'exemple de Mr. Deering ha estat fruitós, i ara en Miquel Utrillo en completa l'eficàcia, bastint-se per ell, a redós de *Marycel*, una noble casa d'arquitectura pura i simplement catalana. D'altres se'n projecten i totes dintre la mateixa llei de ritme. — S'ha demanat la instauració d'una biblioteca popular de 1.er grau oferint el minimum de condicions establertes, amb exenció de tot arbitri municipal, i apuntant la possibilitat d'unificar-la amb la ja existent a la vila. — El pintor Joaquim Sunyer se'n és anat a Mallorca. Després de la severa claretat del nostre paisatge, la dolça i flonja bondat dels paisatges mallorquins seràn ben propicis a l'alegría sana i humil del nostre artista. — T. C. C.

Badalona. — L'Ateneu Obrer ha inaugurat un cicle de conferències d'educació artística amb una den Víctor Suñol, sobre «Divulgació musical». S'hi tractaren qüestions cabdals que afecten a la puresa de les concepcions estètiques populars. — S. N.

Vilanova i Geltrú. — Han aparegut ja una dotzena de números de *Themis*, revista plena, ardida, un xic preciosa, d'una joventut entusiasta.

Sallent. — Ha demanat la instauració d'una biblioteca de 2.^{on} grau oferint les condicions establertes, 500 ptes. i un fons de llibres procedent de la *Biblioteca Sallentina*.

St. Hilari Sacalm. — El batlle, en nom de la vila, ha sol·licitat la instauració d'una biblioteca popular de 3.er grau, oferint les condicions establertes.

Valls. — Ha sol·licitat la instauració d'una biblioteca popular de 1.er grau, oferint el minimum de condicions establertes.

Sabadell. — Ha demanat l'instauració d'una biblioteca popular de 1.er grau, oferint, a més del minimum de condicions establertes, una subvenció anyal de 750 ptes. — El *Centre de Dependents del Comerç i de l'Indústria*, que avui és el capdavanter en tots els moviments culturals, prepara pel curs present una tanda de conferències sobre temes d'Art, literatura i pedagogia. — Durant la darrera quinzena, coneguts professors de Barcelona han donat diversos concerts de guitarra a l'Acadèmia de Belles Arts. — P. A.

Olot. — Ha demanat la instauració d'una biblioteca popular de 1.er grau, oferint les condicions establertes i 600 ptes. a més. — La revista *Vida Olotina* no tremola en el seu ascendir. Són de remarcar darrerament,

un article electoral, *Després de la lluita*, ple de seny; unes exactes adaptacions de poemes de la Plèiade per Josep M.ª Garganta, i un article de crítica alta i incisiva sobre un llibre de J. M. López-Picó: *L'Ofrena*. — R. C.

St. Llorenç del Munt. — El passat 21 de Novembre tingué lloc la magna carrera pedestre anyal, organitzada per la secció de Sports de muntanya del *Centre Excursionista de Catalunya*. Hi prengueren part divuit equips. En la classificació general guanyà el primer lloc el nombre 14 — Serra, Blanch i Planell — que féu la carrera en 1 h. 35 m. 46 s. ¹/₈. — S. S.

Manresa. — En El Pla de Bages se dona notícia d'un curiós volum que posseeix el mestre de Saló, D. A. Busquets i Punset. Se tracta d'unes *Instruccions per l'ensenyança de minyons*, escrites l'any 1748 pel pedagog català Rvd. Baldiri Reixach, rector de S. Martí d'Ollés (Girona). Urgeix la divulgació de les doctrines d'aquest precursor oblidat. — Ha demanat la instauració d'una biblioteca popular de 1.er grau, oferint les condicions establertes. — M. R.

València. — En Miguel Durán i Tortajada en un petit llibre tot just publicat: *El Centre de Cultura Valenciana*, fa un clam generós en favor del projecte de Joan Pérez Lucía, que ara fa dos anys proposava de crear a València un paral·lel de l'«Institut d'Estudis Catalans». Aquests patricis parlen entre joves. I el llur gonfanó és la disciplina, i la reintegració en la nacionalitat. L'unitat d'esperit està ja doncs restablerta per damunt les administratives fronteres. — R.

Tarragona. — Cada dia són més les entitats que s'adhereixen a l'exposició del Centre Autonomista de Dependents del Comerç, demanant la creació a Tarragona d'una Escola d'Arts i Oficis i una altra de Comerç i Nàutica. — C. C.

Mallorca. — Demana també el restabliment de l'Escola de Nàutica. És de notar aquest anhel que, amb diversos matïços de sospirs i d'acció, se'n va cap a la mar, d'arreu de la nostra terra. Fa ell ovirar un gloriós renéixer de les glories marineres de la nostra raça. — C. R.

INFORMACIÓ

UN CURS INTERNACIONAL MONTESSORI A BARCELONA. — Com a conseqüència de les experimentacions satisfactòries que s'han fet en diverses escoles de Barcelona del Mètode Montessori aplicat a l'educació dels pàrvuls, el públic intel·ligent ha anat sentint un interès creixent per aquesta nova Pedagogia, especialment aquella part d'aquest públic que té fills petits per educar. Tal interès ha augmentat de grau davant l'excel·lència de resultats obtinguts per l'aplicació de la part d'ensenyança elemental del mateix Mètode, sota la direcció de la signorina Anna Maccheroni, deixeble i col·laboradora de la Doctora Montessori, en una escola de la classe mitja especialment muntada per la Diputació de Barcelona. De seguida els professionals han sentit la necessitat d'una preparació tècnica que'ls posés en condicions d'aplicar el Mètode Montessori amb puresa i amb garantia de resultats màxims. La Doctora Maria Montessori ha accedit a venir a Barcelona a donar un curs de preparació de mestres que durarà tres mesos. Es tant més d'agrar aquesta decisió de l'insigne pedagoga, per quant ha estat presa desoïnt les ofertes d'altres països que la vénen reclamant insistentment. La Doctora italiana acaba de rebre l'homenatge de tota l'Amèrica intel·lectual en l'Exposició Panamà-Pacífic de San Francisco de Califòrnia, on ha realitzat un curs similar de preparació de mestres, ademés d'haver donat conferències, organitzat escoles i assistit a un Congrés Montessori que obtingué l'adhesió dels pedagogs més eminents.

Maria Montessori acaba de ser cruelment colpida per la mort de Alessandro Montessori, — cavaller de 84 anys d'edat, la vida del qual fou un exemple magnífic de devoció abnegada a les idealitats de la seva filla, — ocorreguda a Roma el 25 de novembre darrer. En aparèixer a la llum pública aquestes ratlles, la Doctora haurà abandonat ja el continent americà i es trobarà en alta mar, camí de Barcelona, on arribarà en vigílies de Nadal.

Per l'entusiasme regnant, se pot assegurar que el Curs Internacional Montessori se veurà concorregut per mestres devots de tota mena — de l'escola pública, de la particular, dels col·legis de religioses, etc., — havent mostrat també desig d'assistir-hi algunes mares joves i senyoretes

de la bona societat. Durarà uns tres mesos i es donarà probablement en els primers mesos de l'any, no havent-se pogut fixar encara la data exacta que començarà. Sembla que la matrícula del Curs serà de 200 pessetes per a les alumnes espanyoles i 800 per a les estrangeres, fent-se una rebaixa d'un 50 per 100 a les que acudin dels països actualment en guerra. A la completació satisfactoria del Curs, les alumnes mestres rebran el títol de Professora Montessori, sense el qual no serà en endavant permès a les mestres ostentar el nom de Montessori en les llurs escoles. Les autoritats oficials facilitaràn l'assistència al Curs als mestres de les Escoles Nacionals.

Un grup de mestres, que ha vingut a ascendir al nombre de 35, que's proposen seguir el Curs amb la Doctora, sol·licità i obtingué que's celebrés abans un curset preparatori d'aquell, que fos com una introducció al Mètode Montessori i els posés en millors condicions d'aprofitament de les lliçons de la Doctora. Aquest curset se ve donant amb gran èxit a l'Escola Montessori de la Diputació, col·laborant-hi la signorina Anna Maccheroni i don Eladi Homs.

Per a l'inscripció al Curs Internacional i tota altra informació, adreçar-se al Secretari, carrer de la Diputació, 262, principal, Barcelona.

INAUGURACIÓ DEL MUSEU DE BARCELONA. —

El diumenge 7 de novembre darrer, s'obriren solemnement al públic els nous edificis del Museu de Pintura i Escultura, així com les antigues sales, ricament augmentades amb exemplars que fins ara no hi havien tingut cabuda. Tota la Catalunya culta pot dir-se representada en aquest acte. Perquè de Catalunya és l'obra difícil i complerta: la creació d'un Museu orgànic, vivent, nacional, damunt el garbuix mesquí i incolor d'un es col·leccions de província. Tasca d'una quinzena d'anys ençà, encara vasta davant nostre, mes ja l'Esperit la mena poderosament. Aquesta és la moral del discurs del Secretari, D. Carles Pirozzini, ràpida història d'una lenta època de daler treballós. No és aquest Museu, que podem dir-ne *nou*, arca de records d'una cultura passada: és la resurrecció d'aquella adormida cultura nostra, en tota la seva vigòria juvençana, personalíssima, matig dintre l'infinita coloració de l'humana cultura, mestressa severa i eficaç de les noves generacions catalanesques. Els restes eloqüents de la nostra integració dins les cultures grega i romana, l'art romànic, l'art gòtic, l'art renaixentista català, — tota una escola fins avui

oblidada — les arts del teixit, l'orfebreria, la vidrieria, la ceràmica, les escoles de pintura i escultura modernes... tota la continuïtat de l'esperit català.

Esperem donar pròximament una guia del Museu, a propòsit per les visites dels mestres amb els seus petits alumnes.

SECRETARIAT D'APRENENTATGE.— Aquesta Institució és instrument d'informació, consell i guia dels nois, quan surten de l'escola per situar-se en el camí d'un ofici, art o carrera. Sa missió és l'intervenir en el moment de llur fixació en la vida professional, hora decisiva de la qual depèn la fecunda utilització o malversament de les llurs juvenívoles energies.

Donada la documentació amb què compta el Secretariat, facilita des del començ notícies de les circumstàncies totes en què actuen les diverses menes de treball de la nostra terra, de les necessitats d'ordre econòmic, físic i espiritual que son exercici reclami, a fi que el noi, els seus pares o consellers, coneguin, abans de començar qualsevolga professió, tots els seus aspectes, per formar-se cabal judici respecte la seva personal conveniència i adaptabilitat.

Més endavant l'intervenció del Secretariat serà major, fent els reconeixements necessaris per averiguar les qualitats i coeficients individuals de cada hu i ajudar més els interessats en el coneixement de les llurs aptituds professionals.

COLONIES ESCOLARS PER APRENENTES. — L'esbarjo dels escolars, única finalitat que tingueren les primeres organitzacions de colònies de vacances iniciades per l'Econòmica Barcelonina d'Amics del País i popularitzades pel Municipi, fou millorada per la propia Econòmica cercant una eficàcia preventivo-curativa per nois i noies pre-tuberculosos i pre-escrofulosos de les nostres escoles.

L'iniciativa de l'Econòmica es dirigia a promoure una acció conjunta per a la formació d'un cens escolar i classificació de tots els alumnes per cèdules, que permetés les inspeccions mèdiques mensuals i la formació justa i matemàtica de les colònies estiuenques, les quals a mesura de les necessitats devien convertir-se en colònies permanents.

L'esforç de l'Econòmica no ha trobat encara el ressò que calia esperar. Perxò aquella Entitat, mentre els organismes cridats a fer-ho resolen

aquest aspecte de l'obra de les Colònies escolars, ha iniciat enguany l'obra de les Colònies per aprenents fent la selecció per oficis i instal·lant la Colònia en una casa independent de Vilassar de Mar, durant tot el mes d'agost, sota la cura de dues professores que han fet alhora un assaig modest d'Escola domèstica.

CULTURA DE LA DÒNA — Cap altra entitat educadora no pot dir-se més fidel al seu ideal, que l'Institut de Cultura i Biblioteca popular per la Dòna. D'any en any, el seu quadre d'ensenyances s'es anat fent més vast, creixença paral·lela a la de l'entusiasme de les alumnes. El curs darrerament obert, comprèn les assignatures que vetaquí : *Gramàtica Catalana i castellana, Aritmètica, Geometria, Geografia, Francès, Anglès, Alemany, Taquigrafia, Dactilografia, Càlcul mercantil, Teneduria de Llibres, Geografia Econòmica, Folk-Lore, Religió, Botànica*. D'ensenyances professionals s'hi donen les de : *Pentinats, Flors artificials, Elaboració de puntes de coixí i a l'agulla, Brodats, Brodat a màquina, Cosir, Sorgir i Apedaçar*. D'ensenyances domèstiques : *Cuina pràctica, Confiteria i Reboisteria*. D'ensenyances d'Art : *Historia general de l'Art, Historia del Moble i la Casa, Historia de l'Indumentaria, Arqueologia*. Una ampliació d'aquest any, que promet ser fructuosa, és la d'un grup que es dedica a estudiar el Batxillerat, tan útil com a base sòlida d'estudi i ensems com a especial preparació per diverses places que requereixen títol oficial. Les alumnes d'aquest grup, matriculades a l'Institut General i Tècnic, assisteixen a les classes d'aquest amb una professora del propi Institut de Cultura, a la vegada companya i condeixeble, i reben a més, de persones competents, ampliació de certes assignatures.

L'AUTONOMIA UNIVERSITARIA. — De la recent estada de l'ex-ministre Bergamín a Barcelona, se'n retallen davant la nostra atenció unes quantes paraules. L'esperança damunt la que fan llum, no és ara per ara la d'una realització a base de gazeta oficial, sinó millor : la de la creació d'un ambient entre els universitaris. Un ambient fet de protestes més o menys conscients tant com de violences més o menys precises. La qüestió universitària està a l'arrel mateixa de les angoixes de la nostra cultura. Dels termes discordants del magne problema, en surgirà la gloriosa harmonia. Va dir el Sr. Bergamín, en l'acte inaugural dels curssets organitzats pel comitè de doctors : « Cal abans que tot, crear la

personalitat moral de l'Universitat... integrant-la amb els tres elements de professors, doctors i alumnes. I un cop subsistent aquesta personalitat, se'ls ha de donar de mica en mica l'autonomia econòmica, i després la docent... L'assaig docent ha de començar per les facultats abstractes: un cop vist el resultat, es podrà ampliar a les pràctiques, més supeditades a la tutela de l'estat».

I, amb l'anunci d'haver-hi al Senat un projecte en aquest sentit — l'aprovaació del qual ell espera per abans de tancar-se les actuals corts — conclou el Sr. Bergamín: «Una intel·ligència conreada que cerca la veritat amb l'investigació científica, no pot sofrir traves. Així ho han sostingut homes tinguts per reaccionaris. Marcar i precisar el camí a l'intel·ligència, és la seva anul·lació».

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. — Ha inaugurat ara darrerament el curs de 1915-16. De vintis anys ençà, aquesta entitat no reposa en la seva tasca d'estendre i emprofundir la coneixença de la terra, camí i essència de la seva fecunda amor. Afegint a les seccions de Fotografia, Geologia i Prehistoria, la de Sports de muntanya, donava, ara fa tres anys, un llarg pas cap a l'educació heròica del nostre poble. Cada inauguració de curs, constitueix alhora un gloriós examen de consciència i una vehement afirmació d'ideal. En l'iniciat el 29 d'Octubre passat, el president, D. Jaume Massó i Torrents, hi ha fet una càlida apologia historial de la nostra llengua.

CONCURS PER UN COMPENDI ELEMENTAL DE GEOGRAFIA DE CATALUNYA. — Per la generositat d'un patrici català resident a Buenos Aires, Dr. Antoni de P. Aleu, que cedeix un premi de cinc-centes pessetes, l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, perseverant en el seu ideal de dotar les escoles de la nostra terra d'acurats llibres de text, obre ara un concurs per la publicació d'una «Geografia de Catalunya», de caràcter elemental.

Les bases del concurs són les següents:

1.ª Els treballs que es presentin a Concurs deuràn correspondre en extensió a la d'un llibret de 8 per 14 centimetres de 100 a 200 pàgines de lletra clara d'impremta.

2.ª Deuràn ésser redactats en llengua catalana i no limitar-se solament a la geografia física i política, civil i eclesiàstica, sinó donant, ademés,

nocions de geografia comercial, industrial i agrícola i de les modernes comunicacions; deixant, quant a les altres ramificacions que pot abarcar l'estudi de la terra catalana, amplitut de criteri, però tenint cura de no involucrar-hi ni la Geologia, ni l'Història, ni l'Art, que deuen contenir-se en altres tractats elementals.

3.ª En la forma d'exposició del contingut de l'obra es tindran presents les orientacions de la moderna pedagogia. L'estil i el lèxic han d'ésser clars i apropiats per a l'ensenyança de segon grau en nostres escoles.

4.ª Els treballs que es presentin a Concurs (els quals se recomana que sien presentats en lletra ben clara, o, millor, escrits a màquina) es podran entregar fins al dia 30 de setembre de 1916, a les vuit del vespre, en les oficines d'aquesta Associació, carrer de la Canuda, 14, principal, acompanyats d'un plec clos contenint el nom de l'autor i portant inscrit en la coberta el lema del treball presentat.

5.ª Es recomana la presentació d'alguns mapes, podent-se valer, per confeccionar-los, dels mapes muts existents. Aquesta circumstància no és imprescindible per a la concessió del PREMI, però indubtablement podrà influir en sa adjudicació.

6.ª Es concedirà el PREMI ALEU, DE CINQ-CENTES PESSETES, a l'autor del Compendi escollit pel Jurat, i l'ACCÈSSIT ofert per D. Albert Marín, o sien els sis grans volums de la *Geografia General de Catalunya*, al que més se li acosti en perfecció, si el jurat ho considera avinent. Serà potestatiu del Jurat el deixar de concedir el PREMI i l'ACCÈSSIT si estima que no correspon otorgar-los per la manca de mèrits dels treballs presentats.

7.ª Els treballs que obtinguin el PREMI i l'ACCÈSSIT passaran a ésser propietat exclusiva de l'ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE L'ENSENYANÇA CATALANA, la qual podrà publicar-los lliurement i en la forma que cregui més oportuna, sense ometre els noms dels autors ni introduir en els textos altres modificacions que les indicades pel Jurat del Concurs al sotscriure el veredict.

8.ª Formaran el Jurat qualificador dels treballs presentats a Concurs els senyors següents:

President : Francesc Carreras i Candi, de l'ACADEMIA DE BONES LLETRES. — *Vice-president* : En Jaume Massó i Torrents, President del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. — *Vocals* : Alexandre Tudela i Pérez, Professor de la Normal de Mestres de Barcelona. — Rossend Serra

i Pagès, Professor de Geografia Comercial. — Francesc d'A. Mas, President de la SOCIETAT DE GEOGRAFIA COMERCIAL. — Ramón Porqueras i Crivillé, Director d'Escola graduada oficial de Barcelona, i *Secretari*: Lluís Torres i Ullastres, Director de l'Escola Catalana del districte Sisè de Barcelona.

9.ª En cas de renúncia o impossibilitat d'un o més individus del Jurat, aquest mateix designarà els que deuen substituir-los.

10.ª El veredictes del Jurat es publicarà dintre la primera quinzena de novembre de 1916, i l'obertura dels plecs premiats tindrà lloc en la data que oportunament s'anunciarà en fer públic el veredictes. El plecs corresponents als treballs no premiats es cremaran en dit acte públic si abans llurs autors no donen ordre en contrari, en el qual cas podran recobrar llurs manuscrits, acreditant la paternitat dels treballs corresponents, passada la festa d'adjudicació de recompenses.

ELS QUADERNS D'ESTUDI comencen en aquest número, amb l'article de D. Magí Morera i Galicia, una nova secció destinada a recollir els records d'escola d'escriptors eminents de Catalunya. Això, a més de l'alliçonament que munta de dins l'experiencia contada per homes de privilegiada visió, podria senyalar un camí ben poc frescat en la nostra literatura: l'autobiografia. Amb el discurs llegit per D. Adrià Gual en l'obertura de curs de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, s'hi continua la secció inaugurada en el número anterior, en la qual mestres d'altres escoles donen el seu programa espiritual. I s'accentua la part de *Praxis* — material d'immediata aplicació a l'escola — amb el *Syllabus* d'observacions meteorològiques firmat per D. Joan Palau Vera.